

**ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ -
ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ**

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ - ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος σταθερά επιδιώκει να συμβάλει στη βελτίωση νομοθετικών ρυθμίσεων και διοικητικών διαδικασιών στις οποίες εντοπίζει προβλήματα και πλημμέλειες, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του.

Η Ετήσια Έκθεση αποτελεί κάθε χρόνο μια ευκαιρία κωδικοποίησης και συγκέντρωσης των νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων τη Αρχής προς τα αρμόδια Υπουργεία αλλά και καταγραφής των νομοθετικών εξελίξεων, στις περιπτώσεις που οι προτάσεις αυτές γίνονται αποδεκτές από τη Διοίκηση.

Εντός του 2019, ο Συνήγορος υπέβαλε τις επισημάνσεις του επί του σχεδίου νόμου περί διεθνούς προστασίας και διατύπωσε γενικές αλλά και ειδικότερες παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων διατάξεων στο πλαίσιο της διαδικασίας αναθεώρησης του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Παράλληλα, εκπόνησε τέσσερις Ειδικές Εκθέσεις, για τα προβλήματα κατά τη διαχείριση των ενισχύσεων στη πρωτογενή παραγωγή, στον αγροτικό, κτηνοτροφικό και αλιευτικό τομέα, για την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για τα δικαιώματα των παιδιών που μετακινούνται και για την αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σπουδών και τα επαγγελματικά δικαιώματα.

I. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Προτάθηκε στον Πρόεδρο του ΕΛ.Γ.Α. η τροποποίηση του Κανονισμού του Προσωπικού του Οργανισμού, **ώστε να χορηγείται στις εργαζόμενες με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου στον ΕΛ.Γ.Α., η άδεια τριών μηνών με αποδοχές λόγω γέννησης τρίτου τέκνου**, ευεργέτημα το οποίο απολαμβάνουν ήδη εργαζόμενες που υπάγονται στον Δημοσιοϋπαλληλι-

κό Κώδικα (παρ.1. του άρ. 53 του Υπαλληλικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 26 του Ν. 4305/2014) καθώς και αυτές που εργάζονται με το ίδιο καθεστώς Ι.Δ.Α.Χ. σε άλλους δημόσιους φορείς.

2. Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων

Προτάθηκε στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης η μη συνάρτηση της υποχρέωσης εγγραφής στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ) από το είδος του ασκούμενου επαγγέλματος¹²³ (όπως του ιατρού, του οδοντιάτρου, του κτηνιάτρου, του φυσικοθεραπευτή, του λογιστή, του βιολόγου, του ψυχολόγου, του εκτελωνιστή, κλπ.,) αλλά από τον τρόπο με τον οποίο αυτό ασκείται (εάν ασκείται από φυσικό πρόσωπο μεμονωμένα με την παροχή προσωπικής εργασίας, για την οποία ο ασκών αμείβεται, ή εάν ασκείται στο πλαίσιο οργανωμένης επιχείρησης, με κύριο στοιχείο την ριψοκίνδυνη διαμεσολάβηση με σκοπό το κέρδος).

Ανταπόκριση: Με τις διατάξεις του ν. 4635/2019¹²⁴ ορίζεται ρητά ότι υποχρεοί εγγραφής στο Γ.Ε.ΜΗ είναι, μεταξύ άλλων, φυσικά πρόσωπα τα οποία, με την εγκατάστασή τους στην ημεδαπή και με σκοπό το κέρδος, διενεργούν εμπορικές πράξεις στο όνομά τους κατά σύνηθες επάγγελμα ή διαθέτουν αγαθά ή υπηρεσίες ή διαμεσολαβούν στη διάθεση αυτών με επιχειρηματικό κίνδυνο ή μέσω οργανωμένης υποδομής ή και μέσω εκμετάλλευσης της εργασίας τρίτων προσώπων.

3. Υπουργείο Δικαιοσύνης

Προτάθηκε, ενόψει της τροποποίησης του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η εισαγωγή διατάξεων που διασφαλίζουν, κατά την εκτίμηση του Συνηγόρου, τη βέλτιστη μεταχείριση των ανηλίκων που εμπλέκονται με οποιαδήποτε ιδιότητα (μάρτυρας, ύποπτος, θύμα) στο Σύστημα Ποινικής Δικαιοσύνης.

123. αρ 1 ν. 3419/2005 και σχετική νομολογία (απόφαση Σ.τ.Ε. 1667/2012)

124. ΦΕΚ Α' 167

Προτάθηκε να καταργηθεί ο υφιστάμενος αριθμητικός περιορισμός¹²⁵ συμμετοχής στις εξετάσεις του δικηγορικού επαγγέλματος για τους κατόχους αλλοδαπού τίτλου σπουδών και να παρασχεθεί η δυνατότητα σε κάθε εξεταζόμενο να συμμετέχει σε αυτές χωρίς περιορισμό, έως ότου αποδείξει ότι διαθέτει τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες για την άσκηση του επαγγέλματος στην Ελλάδα. Ο Συνήγορος θεωρεί ότι η σχετική διάταξη έχει ιδιαίτερος επαχθείς συνέπειες για τους ενδιαφερόμενους, εφόσον ακυρώνει, σε κάθε περίπτωση, σπουδές διάρκειας άνω των τριών ετών.

Ζητήθηκε η ανάληψη πρωτοβουλίας από την Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου για ενέργειες προς την Αστυνομία και τις Εισαγγελικές Αρχές, σχετικά με τον τρόπο μεταφοράς των ψυχικά πασχόντων προς ακούσια εξέταση και νοσηλεία. Ο Συνήγορος έχει επισημάνει επανειλημμένως ότι οι περιπτώσεις αυτές είναι ιδιόζουσες και με κανένα τρόπο οι πολίτες που μεταφέρονται προς εξέταση δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως συλληφθέντες παραβάτες, ούτε η μεταφορά τους να γίνεται με τρόπο που προσβάλλει βάναυσα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Επισήμανε δε ότι η χρήση των χειροπεδών έχει κριθεί πολλές φορές ως μέτρο δέσμευσης δυσανάλογο, ακόμα και όταν έχουμε περίπτωση σύλληψης καταδιωκόμενου και ο συλληφθείς δεν προβάλλει οποιαδήποτε αντίσταση, πόσο μάλλον όταν δεν πρόκειται για συλληφθέντα, αλλά για πολίτη που φέρεται ως ασθενής και είναι απολύτως συνεργάσιμος ή απαιτείται η συνδρομή της αστυνομίας προκειμένου να του παρασχεθεί η απαραίτητη ιατρική βοήθεια.

4. Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

Είχε προταθεί η επέκταση της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 52 παρ. 4 του Ν. 3528/2007 κατά τρόπο ώστε το δικαίωμα λήψης άδειας υιοθεσίας τέκνου να αφορά, όχι μόνον τη μητέρα εργαζόμενη, αλλά και τον πατέρα¹²⁶.

125. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 17 του Κώδικα Δικηγόρων, η πρόσβαση στο δικηγορικό επάγγελμα δεν είναι δυνατή σε κάτοχο αλλοδαπού τίτλου σπουδών, στην περίπτωση που αυτός αποτύχει επί τρεις (3) φορές σε εξέταση μαθήματος που επιβλήθηκε από τη Μόνιμη Επιτροπή Δοκιμασίας Επάρκειας, στο πλαίσιο αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων του.

126. Βλ. Ίση Μεταχείριση, Ειδική Έκθεση 2018, σ. 41 και 87

Ανταπόκριση: Με τη διάταξη του αρ. 34 παρ. 1 ν. 4590/2019, προστέθηκε στο αρ. 53 του ν. 3528/2007 η παρ. 9, **με την οποία κατέστη ουδέτερη ως προς το φύλο** η πρόβλεψη χορήγησης άδειας υιοθεσίας σε υπαλλήλους που υιοθετούν τέκνα.

Είχε υποστηριχθεί από τον Συνήγορο ότι, κατά το γράμμα και το πνεύμα του άρθρου 53 του ν. 3528/2007, η τρίμηνη άδεια με αποδοχές για το τρίτο παιδί και άνω **χορηγείται αυτοτελώς για κάθε παιδί (από το τρίτο και άνω) ξεχωριστά.**

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης τελικά έκανε δεκτές τις θέσεις του Συνηγόρου και ανακάλεσε προηγούμενη εγκύκλιο του διευκρινίζοντας ότι, στην περίπτωση γέννησης τρίτου τέκνου και άνω, **η τρίμηνη άδεια με αποδοχές χορηγείται αυτοτελώς για κάθε τέκνο ξεχωριστά.**

Είχε ζητηθεί η ανάκληση της οδηγίας-εγκυκλίου υπ'αρ. ΔΙΑΔ-Π/Φ.Β.3/14395/02.06.2009 **που ορίζει τις προϋποθέσεις χορήγησης μειωμένου ωραρίου σε γονείς τέκνου με αναπηρία**, διότι εισήγαγε πρόσθετους περιορισμούς, μη προβλεπόμενους στη σχετική νομοθετική διάταξη¹²⁷.

Ανταπόκριση: Με την υπ' αρ. ΔΙΑΔΔ/Φ.69/100/10431/03.04.2019 εγκύκλιο του Υπουργείου **ανακλήθηκε η προαναφερθείσα εγκύκλιος**, κατά το μέρος που εισήγαγε τους ανωτέρω περιορισμούς.

5. Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

Προτάθηκε η δημιουργία χώρων θηλασμού για τις εργαζόμενες μητέρες στις μονάδες/υπηρεσίες των ενόπλων δυνάμεων, βάσει του άρθρου 3 παρ. 1 του ν. 4316/2014. Επίσης ο Συνήγορος **συντάχθηκε** με την νομοθετική πρόταση της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ενώσεων Στρατιωτικών σχετικά **με την αποφυγή διανυκτέρευσης** και -ει δυνατόν- τη **μη συμμετοχή σε ασκήσεις** των γαλουχουσών μητέρων-στρατιωτικών με τέκνο ηλικίας έως ενός έτους και την απαλλαγή τους από υπηρεσίες που απαιτούν διανυκτέρευση, με δεδομένες τις αυξημένες απαιτήσεις φροντίδας των τέκνων το διάστημα αυτό.

Προτάθηκε η άρση των διακρίσεων και η διασφάλιση των ίσων ευκαι-

127. Βλ. 1^ηση Μεταχείριση, Ειδική Έκθεση 2018, σ.87 <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.nea.592447>

ριών μεταξύ των αναπήρων πολέμου και ειρηνικής περιόδου και των αναπήρων πολεμικής διαθεσιμότητας (πχ όσον αφορά το δικαίωμα παραθερισμού σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις). Ο Συνήγορος προτίθεται να επισημάνει την προβληματική αυτή πρακτική και στον Συντονιστικό Μηχανισμό για την Αναπηρία (Υπουργός Επικρατείας), και να χρησιμοποιήσει κάθε πρόσφορο μέσο για την ανάδειξη του προβλήματος.

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

Είχε προταθεί η επέκταση της προστασίας κατηγοριών στρατιωτικού προσωπικού που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα και οξεία κοινωνικά προβλήματα **και στα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων**, στα οποία έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση η επιμέλεια ατόμου με αναπηρία. Η πρόταση του Συνηγόρου έγινε αποδεκτή με την ΥΑ Φ.400/15/214623/Σ.3587/19¹²⁸ ΥΕΘΑ.

Είχε προταθεί η μεταβατική **δυνατότητα άρσης του προστίμου ανυποταξίας**¹²⁹ καθώς, ήδη από τη θέσπισή του¹³⁰, ο Συνήγορος διαπίστωσε τη δυσαναλογία του, μεταξύ άλλων σε περιπτώσεις στρατευσίμων που μετά την επιβολή αυτού υπηρέτησαν τη θητεία τους. **Ανταπόκριση:** Η πρόταση έγινε αρχικά εν μέρει δεκτή¹³¹ καθώς άρθηκαν τα πρόστιμα όσων στρατευσίμων είχαν στο μεταξύ καταταγεί ή επρόκειτο να καταταγούν μέχρι το τέλος του 2017. Ο Συνήγορος χαρακτήρισε ευπρόσδεκτη τη ρύθμιση, επισήμανε όμως ότι το πρόβλημα θα ανακύψει εκ νέου μετά την εκπνοή της ανωτέρω προθεσμίας και πρότεινε γενική αναπροσαρμογή¹³². Τελικά, με το άρθρο 19 παρ. 1 περίπτ. γ' του ν. 4609/2019 προβλέπεται ότι, εφόσον οι ανυπότακτοι «καταταγούν μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2020 ...οι διοικητικές συνέπειες και τα διοικητικά πρόστιμα που έχουν επιβληθεί και βεβαιωθεί διαγράφονται στο σύνολό τους».

Είχαν επισημανθεί επανειλημμένα¹³³ από τον Συνήγορο **τα προβλήματα**

128. ΦΕΚ 2335 Β/18-6-2019

129. Ετήσια Έκθεση 2013, σελ. 67 & 132
https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.ehtisies_ektheseis_documents.167685

130. ν. 3883/2010

131. ν. 4361/2016

132. Ετήσια Έκθεση 2016, σ. 162 <https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.annreports.415573>

133. Ετήσια Έκθεση 2013, σ. 110, και Ετήσια Έκθεση 2016, σ. 120 <https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.annreports.167791> <https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.annreports.415573>

στη συγκρότηση και λειτουργία της αρμόδιας επιτροπής¹³⁴ για την εξέταση των αιτήσεων υπαγωγής σε καθεστώς εναλλακτικής υπηρεσίας για τους αντιρρησίες συνείδησης. Ιδίως είχε τονιστεί το γεγονός ότι, λόγω της συχνής απουσίας των μη στρατιωτικών μελών, οι αξιωματικοί αποτελούσαν την πλειοψηφία. Η θέση του Συνηγόρου παρατέθηκε αυτολεξεί στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου «Παπαβασιλάκης κατά Ελλάδος» της 15.9.2016, με την οποία καταδικάστηκε η Ελλάδα για αυτήν ακριβώς τη ρύθμιση.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 23 παρ. 2,3 του νόμου 4609/2019, η σύνθεση μεταβάλλεται (*«τρεις καθηγητές ΑΕΙ ... ένας αξιωματικός»*), ούτως ώστε να μην είναι πλέον δυνατός ο σχηματισμός πλειοψηφίας από μόνα τα στρατιωτικά μέλη.

6. Υπουργός Επικράτειας

Προτάθηκε να εξεταστεί το ενδεχόμενο **θεσμοθέτησης Κάρτας Αναπηρίας**, με στόχο τόσο την ευχερή εξυπηρέτηση των κατόχων της στις συναλλαγές τους με υπηρεσίες του δημοσίου, ευρύτερου δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, όσο και την προστασία των προσωπικών δεδομένων, κατά την διαδικασία χορήγησης παροχών, διευκολύνσεων ή πλεονεκτημάτων που συνδέονται με την αναπηρία.

7. Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών υποθέσεων

Προτάθηκε η παράταση του δικαιώματος σε σύνταξη λόγω θανάτου σε **όλα τα άγαμα τέκνα που δεν έχουν συμπληρώσει το 24ο έτος της ηλικίας τους**. Με την εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 19 του ν. 4611/2019, για τα άγαμα τέκνα, των οποίων η συνταξιοδοτική απόφαση είχε εκδοθεί πριν την εφαρμογή του ν.4387/2016, εξακολουθούν να ισχύουν οι προϋποθέσεις φοίτησης σε αναγνωρισμένες σχολές για

134. Από τη θέσπιση της εναλλακτικής υπηρεσίας για τους αντιρρησίες συνείδησης (ν. 2510/1997), αρμόδια ήταν επιτροπή στην οποία συμμετείχαν δύο αξιωματικοί, δύο καθηγητές ΑΕΙ και ένας δικαστής (ήδη σύμβουλος ΝΣΚ με το ν. 3421/2005).

τη λήψη σύνταξης θανάτου **και με τον τρόπο αυτό διαχωρίζονται** από τα άγαμα τέκνα των οποίων η συνταξιοδοτική απόφαση εκδόθηκε μετά τον ν. 4387/2016.

Προτάθηκε η δυνατότητα **σωρευτικής εισπραξης σύνταξης και των βοηθημάτων του κοινωνικού μερίσματος και του επιδόματος τέκνων για τις άγαμες θυγατέρες**, ώστε να μην αποστερούνται τα απαραίτητα μέσα για την επιβίωσή τους¹³⁵.

Προτάθηκε η επέκταση της ρύθμισης του άρθρ. 85 του ν. 4582/2018 αναφορικά με την καταβολή εφάπαξ χρηματικού ποσού που αντιστοιχούσε σε περικοπές των συντάξεων κατηγορίας συνταξιούχων του Δημοσίου¹³⁶**και για τους πρώην συμβούλους και παρέδρους του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**, καθώς οι δυο κατηγορίες συνδέονται στενά.

Προτάθηκε η τροποποίηση/ συμπλήρωση του άρθρου 37 του ν. 3996/2011 σύμφωνα με το οποίο, αν το ανάπηρο παιδί, ή σύζυγος ή αδελφός/ή, αναλάβει εργασία ή αυτοαπασχοληθεί, η καταβολή της σύνταξης διακόπτεται, και επαναχορηγείται εφόσον πάψει να ισχύει η εργασία του ανωτέρω προσώπου. Συγκεκριμένα, **προτάθηκε να δίνεται η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να ζητήσει να συνταξιοδοτηθεί με άλλες διατάξεις**, κατά την κρίση του, εφόσον βεβαίως πληροί τις αντίστοιχες συνταξιοδοτικές προϋποθέσεις.

Προτάθηκε η νομοθετική ρύθμιση έτσι ώστε στις περιπτώσεις ασφαλισμένων που έχουν διαδοχικό χρόνο ασφάλισης, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το 67^ο έτος της ηλικίας τους και πληρούνται στο πρόσωπό τους οι ελάχιστες χρονικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης (4.500 η.α.) εφόσον το αίτημα κρίνεται και πάλι από τον τελευταίο φορέα απασχόλησης μετά τις διαδοχικές απορρίψεις και διαβιβάσεις των άλλων φορέων, **να χορηγείται η σύνταξη χωρίς την εξέταση της προϋπόθεσης των 1.000 ημερών ασφάλισης εκ των οποίων 300 ημέρες ασφάλισης την τελευταία πενταετία πριν την διακοπή της απασχόλησης ή την υποβολή της αίτησης συνταξιοδότηση.**

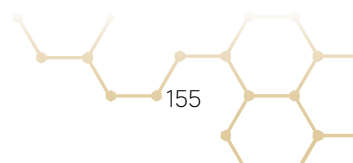
Προτάθηκαν τροποποιήσεις του άρθρου 93 του ν. 4387/2016 «Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Υπερηλίκων»

Συγκεκριμένα:

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της παρ. 1 περ. ε, καθώς και του άρθρου 3 της κατ' εξουσιοδότηση εκδοθείσας Κ.Υ.Α., ώστε ως κριτήριο για

135. Υπ' αριθ. 253742/37861/2019 έγγραφο της Αρχής

136. που είχαν πραγματοποιηθεί με τον ν. 4093/2012

την χορήγηση του επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων, να λαμβάνεται υπ' όψιν **το πραγματικό και όχι το φορολογητέο εισόδημα των αιτούντων**, όπως ισχύει και για το Κοινωνικό Επίδομα Αλληλεγγύης, λαμβανομένων υπ' όψιν ως προς τον συνυπολογισμό και των εξαιρέσεων της παρ. 2 του άρθρου 93 του ν. 4387/2016. Επικουρικά, προτάθηκε να μην συνυπολογίζεται τεκμαρτό εισόδημα το οποίο προκύπτει από την ελάχιστη αντικειμενική δαπάνη διαβίωσης, την αντικειμενική δαπάνη κατοικίας έως 80 τ.μ., και ενός αυτοκινήτου μικρού κυβισμού.

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 46 παρ. 4 του ν. 4520/2018, με την οποία δεν επιτρέπεται η άσκηση προσφυγής όταν ο λόγος της απόρριψης προέρχεται από στοιχεία που αντλούνται από άλλες αρχές (Α.Α.Δ.Ε. κ.λπ.) ως προς τα εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια, ώστε να μην αποκλείονται από τον διοικητικό έλεγχο των αποφάσεων μετά από ένσταση των ενδιαφερομένων, τα ζητήματα που αφορούν την πλήρωση των εισοδηματικών κριτηρίων.
- **Προτάθηκε** η κατάργηση του στοιχείου ζ της παρ. 1 του άρθρου 93 του ν. 4387/2016, στο οποίο ορίζεται η μη καταβολή του επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων στις περιπτώσεις κατά τις οποίες *«ο/η σύζυγος λαμβάνει σύνταξη από οποιαδήποτε πηγή μεγαλύτερη από την παροχή»*, επιπροσθέτως των εισοδηματικών κριτηρίων που ορίζονται στο ίδιο άρθρο. Αυτό έχει ως συνέπεια την αδικαιολόγητα δυσμενέστερη μεταχείριση αιτούντων, με ίδιο οικογενειακό εισόδημα (κατώτερο ή ίσο των 8640 ευρώ), όταν ο/ή σύζυγος λαμβάνει σύνταξη έστω και ένα ευρώ μεγαλύτερη της παροχής, ενώ στις περιπτώσεις που το ίδιο ή και μεγαλύτερο εισόδημα προέρχεται από άλλες πηγές (π.χ. μισθώματα) χορηγείται η παροχή.
- **Προτάθηκε** η διεύρυνση της καταβολής για όλους τους ανασφάλιστους υπερήλικες των προβλεπόμενων εξόδων κηδείας σύμφωνα με το άρθρο 45 παρ. 8 του ν. 1296/1982, δικαίωμα που δεν προβλέπεται στις περιπτώσεις θανάτου δικαιούχου της «διάδοχης» της σύνταξης ανασφάλιστου υπερήλικα παροχής του άρθρου 93 του ν. 4387/2016.
- **Προτάθηκε** οι ανασφάλιστοι υπερήλικες που λαμβάνουν το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων σύμφωνα με το 93 του ν. 4387/2016 οι οποίοι υπάγονται στο καθεστώς υγειονομικής περίθαλψης ανασφάλιστων, να ενταχθούν στο καθεστώς που ίσχυε προηγουμένως για τους ανασφάλιστους υπερήλικες και εξακολουθεί να ισχύει για όσους λαμβάνουν την σύνταξη ανασφάλιστου υπερήλικα σύμφωνα με τις προηγούμενες διατάξεις του ν. 1296/1982.

Προτάθηκε η τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 12 παρ. 2 ν. 4387/2016¹³⁷, ώστε στις περιπτώσεις χορήγησης σύνταξης λόγω θανάτου να περιληφθούν ρητά στο πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης από την τριετή ελάχιστη διάρκεια του γάμου **και οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το τέκνο αναγνωρίσθηκε πριν την τέλεση του γάμου**.

Προτάθηκε η τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 103 παρ. 1 του ν. 4387/2016, ώστε να μην επιβάλλεται η επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών στους καλοπίστως εισπράξαντες καθώς επίσης και η μείωση του ανώτατου ορίου της μηνιαίας δόσης στις περιπτώσεις καταλογισμού, στο ¼ της καταβαλλόμενης παροχής.

Προτάθηκε η συμπλήρωση της διάταξης της παρ. 2 της υποπαρ. ΙΑ.6 του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, με την οποία επιμηκύνθηκε ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων των ασφαλιστικών φορέων για αχρεωστήτως καταβληθείσες παροχές στα 20 έτη. Συγκεκριμένα προτάθηκε η υιοθέτηση διάταξης ανάλογης με το άρθρο 95 του ν. 4387/2016, το οποίο αφορά την παραγραφή αξιώσεων του ΕΦΚΑ από μη καταβληθείσες εισφορές, με αναδρομική ισχύ, ώστε να μην αναζητώνται παροχές για τις οποίες η αξίωση του φορέα είχε ήδη παραγραφεί κατά την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του ν. 4093/2012, οι δε ήδη καταλογισθείσες να επιστρέφονται μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων.

Προτάθηκε η επέκταση του επιδόματος μακροχρονίως ανέργων που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου πρώτου¹³⁸ του Ν. 4093/2012, στο οποίο ορίζεται ότι το επίδομα μακροχρονίως ανέργων χορηγείται σε «Έλληνες υπηκόους και υπηκόους κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Συγκεκριμένα προτάθηκε **η επέκταση σε υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι εξομοιώνονται με τους Έλληνες και Ευρωπαίους πολίτες**, σχετικά με την πρόσβαση σε παροχές και δικαιώματα, βάσει διατάξεων της ευρωπαϊκής και εσωτερικής νομοθεσίας, όπως π.χ. οι επί μακρόν διαμένοντες και οι κάτοχοι άδειας διαμονής δεύτερης γενιάς.

Προτάθηκε η αντικατάσταση των διατάξεων του ν.1295/1982¹³⁹ που διέπει το καθεστώς απασχόλησης των εθνοφυλάκων, ώστε να αποδοθεί στην απασχόληση αυτή ο ορθός νομικός χαρακτηρισμός της εξαρτημένης εργασίας, αντί της εθελοντικής, να αρθούν οι αντιφάσεις που

137. όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 19 ν. 4611/2019

138. παρ. ΙΑ, υποπαράγραφος ΙΑ.1, περίπτωση ΙΙΙ

139. ΦΕΚ Α 126, «Περί Εθνοφυλακής», όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 7 του ν. 1407/1983, και στη συνέχεια από την παρ. 5 του άρθρου 8 του ν. 3257/04, (ΦΕΚ Α 143)

παρουσιάζονται ως προς την νομική τους αντιμετώπιση και να αναγνωρισθούν τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματά τους.

Προτάθηκε να προβεί το Υπουργείο στις απαραίτητες ενέργειες, έτσι ώστε οι ασφαλισμένες, οι οποίες με την ένταξη τους στον Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π. απώλεσαν το δικαίωμα λήψης 6μηνης ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας¹⁴⁰, **να συνεχίσουν να τη λαμβάνουν** είτε από το ΙΚΑ είτε από τον ασφαλιστικό φορέα στον οποίο υπήχθησαν, τον Ε.Δ.Ο.Ε.Α.Π.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Εργασίας εξετάζει την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας.

Προτάθηκε η επέκταση της χορήγησης της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας και στις μητέρες απασχολούμενες που δεν δικαιούνται την 9μηνη άδεια ανατροφής τέκνου του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα.

Έχει προταθεί ήδη από το 2008, **η επέκταση της χορήγησης του επιδόματος απόλυτης αναπηρίας σε όλους τους συνταξιούχους γήρατος που χρήζουν συμπαράστασης ετέρου προσώπου, και όχι μόνο στους τυφλούς**, με τροποποίηση της παραγράφου 3 του άρθρου 42 του Ν. 1140/1981, έτσι ώστε αυτή να προβλέπει ότι: «*Το ποσό της καταβαλλόμενης σύνταξης στους συνταξιούχους Ασφαλιστικών Φορέων αρμοδιότητας Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, προσαυξάνεται κατά ποσοστό 50% εφόσον ο συνταξιούχος, σύμφωνα με απόφαση της αρμόδιας υγειονομικής επιτροπής, βρίσκεται διαρκώς σε κατάσταση που απαιτεί συνεχή επίβλεψη, περιποίηση και συμπαράσταση ετέρου προσώπου (απόλυτος αναπηρία)*». **Η πρόταση παραμένει επίκαιρη** καθώς ο Συνήγορος σταθερά γίνεται αποδέκτης αναφορών από πολίτες που χρήζουν συμπαράστασης ετέρου προσώπου και δεν δικαιούνται το επίδομα, επειδή λαμβάνουν σύνταξη γήρατος.

8. Υπουργείο Εσωτερικών

Μετά την ψήφιση του ν. 4555/18, **ζητήθηκε να ρυθμιστεί νομοθετικά η απαλλαγή των ακινήτων που ποτέ δεν είχαν ηλεκτροδοτηθεί και δεν χρησιμοποιούνταν**, από την καταβολή δημοτικών τελών. Ο Συνήγορος υπογράμμισε ότι είναι επιβεβλημένο να επιλυθεί το ζήτημα των οφειλών από δημοτικά τέλη αυτής της κατηγορίας ακινήτων.

140. αρ. 142 ν. 3655/2008

Ανταπόκριση: Στο άρθρο 103 του ν. 4604/19, που αντικατέστησε την παρ. 2 του άρθρου 222 του ν. 4555/18, προβλέφθηκε ότι, οφειλές ακινήτου από δημοτικά τέλη που επιβλήθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου, επειδή δεν είχε υποβληθεί από τον ιδιοκτήτη του δήλωση ότι δεν γινόταν χρήση αυτού και αφορούν διάστημα κατά το οποίο δεν είχε ποτέ ηλεκτροδοτηθεί, διαγράφονται ή παραλείπεται η βεβαίωσή τους, εφόσον δεν στοιχειοθετείται από την αρμόδια υπηρεσία του Δήμου η χρησιμοποίησή του κατά το χρονικό αυτό διάστημα. Επιπλέον, στην ίδια διάταξη επισημαίνεται ότι ποσά τα οποία καταβλήθηκαν, δεν αναζητούνται¹⁴¹.

Προτάθηκε η τροποποίηση του ληξιαρχικού νόμου¹⁴², **προκειμένου να απλοποιηθεί η διαδικασία διόρθωσης των ληξιαρχικών πράξεων** (αρ.13), στις περιπτώσεις σφαλμάτων που δεν αφορούν τα κύρια στοιχεία του ληξιαρχικού γεγονότος ή οφείλονται σε παραδρομή.

Προτάθηκε η τροποποίηση του Κώδικα Ιθαγένειας, **ώστε να μην αποκλείονται από την ελληνική ιθαγένεια παιδιά με σοβαρή αναπηρία**, τα οποία λαμβάνουν ειδική αγωγή και εκπαίδευση σε σχολείο γενικό ή ειδικό και πληρούν την προϋπόθεση συνεχούς φοίτησης για την απόκτηση ιθαγένειας (λόγω φοίτησης) στη βάση του αρ. 1B Κ.Ε.Ι., αλλά δεν πληρούν πάντα την προϋπόθεση της επιτυχούς φοίτησης λόγω της αναπηρίας τους.

Προτάθηκε να προβλεφθεί στον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας **η δυνατότητα κτήσης της ιθαγένειας και από ανηλίκους με αναπηρία** που, λόγω της σοβαρότητας της κατάστασής τους αλλά και των ελλείψεων του εκπαιδευτικού συστήματος, δεν ήταν σε θέση να φοιτήσουν σε σχολείο, αλλά εντάχθηκαν με βάση τις ανάγκες τους σε άλλου τύπου δομές.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο ανταποκρίθηκε θετικά και **προχώρησε στην θέσπιση του αρ. 31 ν.4604/2019**, που προέβλεψε τη σχετική δυνατότητα.

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

Με την ψήφιση του νόμου 4604/2019 για την τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, έγιναν αποδεκτές αρκετές από τις προτάσεις του Συνηγόρου, κάποιες από τις οποίες χρονολογούνται τουλάχιστον από την Ετήσια Έκθεση της Αρχής του 2005 και επαναλαμβάνονταν τακτικά έκτοτε. Ανάμεσα σε αυτές ξεχωρίζουν οι εξής:

141. https://www.synigoros.gr/?i=state-citizen-relations.el.telos_ka8ariotitas.565706

142. ν. 344/1976

α) **Είχε προταθεί η ενοποίηση και απλοποίηση των διαδικασιών απόδοσης ελληνικής ιθαγένειας σε αιτούντες ομογενείς από την πρώην Σοβιετική Ένωση**, καθώς πολλοί παραμένουν επί πολλά έτη σε διαδικασία αβεβαιότητας χωρίς να μπορούν να προσκομίσουν αρκετά αποδεικτικά στοιχεία που θα έπειθαν τα αρμόδια όργανα περί την ομογενειακή ιδιότητά τους, αλλά και γιατί υφίσταται δυσχέρεια στη σύσταση των Ειδικών Επιτροπών που θα έκριναν τα αιτήματά τους.

Ανταπόκριση: Με το αρ. 39 του ανωτέρω νόμου γίνεται αποδεκτή η σύσταση της Αρχής και πλέον καταργούνται οι Ειδικές Επιτροπές που έκριναν τέτοια αιτήματα. Όσοι αιτούντες διαμένουν στην Ελλάδα, ανεξάρτητα του καθεστώτος διαμονής τους, κρίνονται για το βαθμό ένταξής τους στην Ελλάδα από τις τακτικές επιτροπές πολιτογράφησης που λειτουργούν σε κάθε Περιφέρεια της χώρας. Όσοι δε ζουν στο εξωτερικό, υπάγονται στις ίδιες διαδικασίες που προβλέπονται για όσους αιτούνται την ελληνική ιθαγένεια ως ανήκοντες στο ελληνικό έθνος.

β) **Είχε προταθεί ο προσδιορισμός του «καθορισμού» της ελληνικής ιθαγένειας**. Όπως είχε παρατηρήσει η Αρχή, βασικό σημείο προβληματισμού σχετικά με τη διαδικασία διαπίστωσης/καθορισμού ιθαγένειας συνιστούσε το γεγονός ότι η εν λόγω διαδικασία προβλεπόταν μεν στο άρθρο 25 παρ.2 του Κ.Ε.Ι., απουσίαζε όμως παντελώς η περιγραφή της. Δεν υπήρχαν, δηλαδή, προβλέψεις σχετικά με τις προϋποθέσεις και τα δικαιολογητικά για την υποβολή αιτήματος διαπίστωσης/καθορισμού, αλλά και για τη διαδικασία εξέτασης αυτού. Παρεχόταν, έτσι, η δυνατότητα αυθαίρετων επιλογών μεταξύ αυστηρότερων ή ελαστικότερων πρακτικών εκ μέρους των αποφασιστικών οργάνων και ευνοούνταν η διοικητική αυθαιρεσία.

Ανταπόκριση: Σε συμφωνία με τις προτάσεις της Αρχής, πλέον και με το αρ. 40 του ν. 4604/2019, **εννοιολογείται ο όρος του «καθορισμού ιθαγένειας»**. Παράλληλα, διευθετείται και το παρεμφερές ζήτημα της «αμφισβήτησης ιθαγένειας» που επίσης ταλαιπωρούσε πολίτες με χρονοβόρες διαδικασίες.

γ) **Είχε προταθεί η πρόβλεψη διαδικασίας καθορισμού ιθαγένειας Ελλήνων Ρομά με μακρά ιστορική παρουσία στην Ελλάδα**.

Ανταπόκριση: Με τις διατάξεις του άρθρου 46 **συστήνεται ειδική διαδικασία καθορισμού της ελληνικής ιθαγένειας** για πρόσωπα που, όντας Ρομά στην καταγωγή, διαβιούν επί αρκετές γενιές στην Ελλάδα, αλλά δεν μπορούν να αποδείξουν με έγγραφα τεκμήρια την καταγωγή τους από Έλληνες πολίτες. Με τη διαδικασία αυτή, που μπορεί να εμπλέξει και την εισηγητική αρμοδιότητα Επιτροπών Πολιτογράφησης, δύναται να ξεπεραστούν εμπόδια ασαφειών στις εγγραφές προσώπων που, αν

και διέθεταν τεκμήρια καταγωγής από Έλληνες πολίτες, αντιμετώπιζαν ιδιαίτερες δυσκολίες κατά τη διαδικασία καθορισμού της ιθαγένειάς τους (π.χ. λόγω ασυμφωνίας ονοματολογικών στοιχείων). Για το σχεδιασμό του άρθρου, όπως αναφέρεται και στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, αξιοποιούνται προτάσεις του Συνηγόρου που είχαν υποβληθεί με την ειδική έκθεση για τη Δημοτολογική Τακτοποίηση των Ελλήνων Ρομά ήδη από το 2009¹⁴³.

9. Υπουργείο Οικονομίας¹⁴⁴

Προτάθηκε η έκδοση Κώδικα Δεοντολογίας **για την πρόσβαση ανηλίκων στα ίντερνετ καφέ**, σε συνέχεια της ήδη υφιστάμενης πρόβλεψης της παραγράφου 4α του άρθρου 7α του ν. 2251/1994

Προτάθηκε η οριοθέτηση του **πλαισίου χρήσης** (ιδίως πρόσβασης στο διαδίκτυο) **συσκευών κινητής τηλεφωνίας από παιδιά**.

Μεταξύ άλλων, συστήνονται:

1. Δέσμευση των εταιρειών **στη συστηματική και συγκροτημένη ενημέρωση όλων των συνδρομητών - καταναλωτών τους σχετικά με τη χρήση του τηλεφώνου από ανήλικο**, ιδίως ως προς: α) την δέσμευση των εταιρειών να γνωστοποιούν στους γονείς την υποχρέωση τους να δηλώσουν στην εταιρεία τη χρήση του κινητού από παιδί, β) τους ενδεχόμενους κινδύνους (ιδίως σε σχέση με τη δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων των παιδιών, εικόνας και δεδομένων, που μπορεί να τα εκθέσει σε τρίτους ή να τους προκαλέσει δυσάρεστα συναισθήματα) και γ) τα διαθέσιμα ειδικά προγράμματα που προορίζονται για χρήση από ανήλικους και είναι σχεδιασμένα, ώστε να αυξάνουν τον βαθμό προστασίας τους.
2. Σε περίπτωση που το πρόγραμμα χρησιμοποιείται από ανήλικο, **υιοθέτηση ενιαίας πρακτικής από τις εταιρείες προκειμένου να συ-**

143. <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.imnationetc.438344>

144. Οι συγκεκριμένες προτάσεις έχουν υποβληθεί, κατόπιν εισήγησης του Συνηγόρου, στο πλαίσιο του έργου της Επιτροπής Προστασίας Ανηλίκων, στην οποία ο Συνήγορος προεδρεύει δια της Βοηθού Συνηγόρου στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού. Η Επιτροπή αποτελεί συμβουλευτικό όργανο της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή βάσει του άρθρου 7α του νόμου 2251/94 και έχουν οριστεί ως μέλη της εκπρόσωποι από το δημόσιο τομέα, την αγορά και την ακαδημαϊκή κοινότητα.

μπληρώνεται ειδικό πεδίο (checkbox) στη σύμβαση και να καταχωρείται η σχετική πληροφορία. Η καταχώρηση της πληροφορίας (ότι ο αριθμός/ πρόγραμμα χρησιμοποιείται από παιδί) θα πρέπει να υποχρεώνει την εταιρεία να απέχει από οκλήσεις για την προώθηση καταναλωτικών προϊόντων κάθε είδους (ανανεώσεις ή επεκτάσεις προγραμμάτων κ.λπ).

3. Συστήνεται, επιπλέον, η δημιουργία μηχανισμού ενημέρωσης των γονέων για την πρόσβαση σε περιεχόμενο ακατάλληλο για παιδιά, ως προφίλ προειδοποιήσεων με τη μορφή ένδειξης.
4. Προτείνεται, περαιτέρω, η δημιουργία μηχανισμού online καταγραφής αναφορών/ καταγγελιών για γονείς και παιδιά, διασυνδεδεμένου με τις αρμόδιες αρχές.

Προτάθηκε η τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου για την πώληση προϊόντων καπνού, ώστε ο νόμος 4419/2016 ρητά να συμπεριλάβει όλα τα νέα προϊόντα καπνού στις απαγορεύσεις, περιορισμούς και υποχρεώσεις σε σχέση με την προστασία των ανηλίκων, που ισχύουν για τα συμβατικά προϊόντα καπνού.

10. Υπουργείο Οικονομικών

& Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Προτάθηκε η τροποποίηση της υπ' αρ. 329/78917/2018 Κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ούτως ώστε, εκτός των ήδη προβλεπόμενων εξαιρέσεων, να μην προσμετρώνται στο συνολικό ετήσιο ατομικό εισόδημα για τον υπολογισμό του αγροτικού εισοδήματος το Κοινωνικό Μέρισμα, το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης και εν γένει οι παροχές κοινωνικού και προνοιακού χαρακτήρα που στόχο έχουν την αντιμετώπιση της φτώχειας και της ανθρωπιστικής κρίσης.

& Υπουργείο Εργασίας

Προτάθηκε η προστασία από την κατάσχεση και τον συμψηφισμό καθώς και η εξαίρεση από το εισόδημα του εξωιδρυματικού επιδόματος¹⁴⁵ που χορηγείται σε πάσχοντες από τετραπληγία-παραπληγία ασφαλισμέ-

145. Άρθρο 42 του ν. 1140/1981 (ΦΕΚ Α 68)

νους φορέων κοινωνικής ασφάλισης, αντίστοιχα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 81 του ν. 4611/2019, τα οποία έχουν εφαρμογή στην προνοιακή οικονομική ενίσχυση που χορηγείται στους ανασφάλιστους και τους ασφαλισμένους του Δημοσίου με την ίδια αναπηρία.

& Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής

Προτάθηκε η τροποποίηση του άρθρου 17 του ν. 27/1975 περί βεβαίωσης και καταβολής του φόρου πλοίων δευτέρας κατηγορίας, δια της προσθήκης διάταξης που θα ορίζει **ότι εξαιρούνται της επιβολής φόρου και εισφοράς τα υπό ελληνική σημαία κλαπέντα πλοία έως της ευρέσεώς τους**. Με τον τρόπο αυτό εκτιμάται ότι θα εξορθολογιστεί η φορολογική μεταχείριση των κλαπέντων πλοίων, η επιβολή φορολογικών επιβαρύνσεων επί των οποίων δεν αναστέλλεται σε περίπτωση κλοπής τους. Η κλοπή θεωρείται ότι επιφέρει προσωρινή απώλεια της νομής και κατοχής, η οποία ενδέχεται μεταγενέστερα να ανακτηθεί. Ελλείψει, δε, ειδικότερης ρύθμισης στο ν. 27/1975, αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι ιδιοκτήτες των κλαπέντων πλοίων να εξακολουθούν να φορολογούνται σαν να τα έχουν ακόμη στην κατοχή τους.

Ανταπόκριση: Η Διεύθυνση Άμεσης Φορολογίας της Α.Α.Δ.Ε. εξέφρασε την άποψη ότι δεν είναι δυνατή η τροποποίηση της εν λόγω διάταξης, διότι εντάσσεται στις διατάξεις αυξημένης τυπικής ισχύος του ν. 27/1975, κατά το άρθρο 107 του Συντάγματος¹⁴⁶. Ο Συνήγορος αντέταξε το επιχείρημα ότι αυξημένης τυπικής ισχύος είναι μόνο συγκεκριμένες διατάξεις του ν. 27/1975 και όχι το σύνολο αυτού. Δεν έχει υπάρξει περαιτέρω ανταπόκριση της διοίκησης.

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

Υπουργεία Οικονομικών & Εργασίας

Είχε προταθεί να κατοχυρωθεί με διάταξη νόμου η μη ένταξη των προνοιακών επιδομάτων σε ΑμεΑ σε καμία κατηγορία εισοδήματος και η προστασία τους από την κατάσχεση και τον συμψηφισμό, καθώς η αρχική σχετική πρόβλεψη σε Υπουργική Απόφαση παρουσίασε σοβαρά προβλήματα κατά την εφαρμογή της.

Ανταπόκριση: Στον ν. 4611/2019 συμπεριλήφθηκε το άρθρο 81 σύμφωνα με το οποίο «τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται από τον Οργανισμό

146. «Προστασία κεφαλαίων εξωτερικού και ειδική οικονομική νομοθεσία»

Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ο.Π.Ε.Κ.Α.) ως προνοιακές παροχές σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία **δεν εμπίπτουν σε καμία κατηγορία εισοδήματος και δεν φορολογούνται**. Το ποσό των προνοιακών παροχών σε χρήμα σε άτομα με αναπηρία, **δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε κράτηση ή εισφορά, δεν κατάσχεται εις χείρας του Δημοσίου ή τρίτων, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης και δεν συμψηφίζεται με βεβαιωμένα χρέη προς τη φορολογική διοίκηση και το Δημόσιο** εν γένει, τους δήμους, τις περιφέρειες, τα νομικά πρόσωπα των Ο.Τ.Α. α` και β` βαθμού, τα ασφαλιστικά ταμεία ή τα πιστωτικά ιδρύματα και δεν υπολογίζεται στα εισοδηματικά όρια για την καταβολή οποιασδήποτε παροχής κοινωνικού ή προνοιακού χαρακτήρα». ¹⁴⁷

Είχε προταθεί η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 43 Α του ν. 4172/2013, ώστε να συμπεριληφθούν στις εξαιρέσεις από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης **όλες οι περιπτώσεις βαριάς αναπηρίας**, με κριτήριο το ποσοστό αναπηρίας και όχι το είδος αυτής, για λόγους συνολικής προστασίας και ίσης μεταχείρισης των διαφορετικών κατηγοριών ΑμεΑ.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 18 παρ.1 του πολύ πρόσφατου ν. 4646/2019¹⁴⁸, προβλέπεται, ότι από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης **«εξαιρούνται και δεν προσμετρώνται τα εισοδήματα των προσώπων που παρουσιάζουν αναπηρίες κάθε μορφής σε ποσοστό από ογδόντα τοις εκατό (80%) και άνω»**.

11. Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων

Προτάθηκε η άμεση ανάκληση του από 04.06.2013 εγγράφου του Υπουργείου, που αφορά τον εμβολιασμό των παιδιών, ενόψει της εγγραφής στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο, και η αντικατάστασή του από άλλο, που δεν θα καταλείπει καμία αμφιβολία σχετικά με την υποχρεωτικότητα της διενέργειας των προβλεπόμενων εμβολίων, με μόνη εξαίρεση την περίπτωση ιατρικής αντένδειξης, και όχι την αντίθετη επιθυμία του γονέα.

Προτάθηκε η αναγνώριση του διαστήματος απουσίας των εκπαιδευτικών, λόγω επαπειλούμενης κήσης, **ως διαστήματος διδακτικής υπηρεσίας**.

147. https://www.synigoros.gr/?i=state-citizen-relations.el.pros_dimosio.579120

148. ΦΕΚ Α 201/12.12.2019

Ανταπόκριση: Το αρμόδιο τμήμα του Υπουργείου Παιδείας¹⁴⁹ δεσμεύτηκε ότι θα εισηγηθεί στην ηγεσία του Υπουργείου να γίνει δεκτή η πρόταση του Συνηγόρου.

Προτάθηκε εκ νέου¹⁵⁰ η **επανεξέταση της διακοπής του επιμισθίου εκπαιδευτικών γυναικών αποσπασμένων στο εξωτερικό που βρίσκονται σε άδεια ανατροφής τέκνου**, λαμβανομένης υπόψη της εγκατάστασης των ως άνω εκπαιδευτικών στο εξωτερικό και των αυξημένων δαπανών που συνεπάγεται η διαβίωση των ιδίων και των τέκνων τους σε χώρες του εξωτερικού. Ο Συνήγορος θεωρεί ότι περικοπή του επιμισθίου, ένα ουδέτερο κατ' αρχήν μέτρο που φαίνεται να εφαρμόζεται με γενικό και απρόσωπο τρόπο, συνιστά αθέμιτη και πάντως όχι ειδικά δικαιολογημένη έμμεση διάκριση λόγω φύλου, που συνδέεται με την άσκηση δικαιώματος γονικής άδειας ανατροφής παιδιού και αντίκειται στην εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όπως αυτή κατοχυρώνεται από τη νομοθεσία.

Προτάθηκε η διεύρυνση της λίστας των παθήσεων, στην οποία παρέμπει το άρθρο 13 § 1 περ. γ' του ΠΔ 50/1996 και επιτρέπουν την κατά προτεραιότητα μετάθεση ή τοποθέτηση εκπαιδευτικών ή την εξαίρεσή τους από τον χαρακτηρισμό τους ως υπεράριθμων. Ο Συνήγορος προέβη στην ανωτέρω πρόταση λαμβάνοντας υπόψη του σχετική (από το 2016) πρόταση του Κ.Ε.Σ.Υ.

Προτάθηκε η τροποποίηση των μεταβατικών διατάξεων της Υ.Α. υπ'αρ. 54929/Ζ1/08.04.2019 σχετικά με **την αναγνώριση της συνάφειας τίτλων μεταπτυχιακών σπουδών με το αντικείμενο της Ειδικής Αγωγής και της Σχολικής Ψυχολογίας**, προκειμένου να μην ανατραπεί το πλαίσιο αναγνώρισης συνάφειας των τίτλων αυτών για όσους άρχισαν τη φοίτησή τους πριν από την δημοσίευση των σχετικών κριτηρίων από το Ι.Ε.Π. και τη συνέχισαν βασιζόμενοι στις διαβεβαιώσεις του φορέα ότι στην περίπτωση τους θα εφαρμοστούν τα παλαιότερα κριτήρια. Κατά την άποψη του Συνηγόρου, αυτό επιβάλλει η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ισότιμης μεταχείρισης των κατόχων μεταπτυχιακών τίτλων, ανεξάρτητα από το χρόνο κτήσης τους.

Προτάθηκε να απαλειφθεί η προβλεπόμενη στον ν. 4547/2018 προϋπόθεση, σύμφωνα με την οποία, προκειμένου να δικαιούται ένας μαθητής να συμμετέχει στις πανελλήνιες εξετάσεις με τις ειδικές διατάξεις που αφορούν τα εσπερινά σχολεία, έπρεπε υποχρεωτικά να έχει φοιτήσει σε

149. Τμήμα Δ' Στελεχών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

150. Σημ: ο Συνήγορος είχε διαμεσολαβήσει για το ίδιο θέμα το 2017

εσπερινό λύκειο επί τρία πλήρη σχολικά έτη, αντί για δύο που ίσχυε έως τότε. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, στερούνταν το δικαίωμα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κατά τα ισχύοντα για τους τελειοφοίτους των εσπερινών σχολείων, αφενός όσοι μαθητές φοιτούσαν κατά την Α' τάξη σε ημερήσιο λύκειο και μετεγγράφησαν στη συνέχεια σε εσπερινό, μη δυνάμενοι να εργαστούν νομίμως πριν τη συμπλήρωση του 15^{ου} έτους της ηλικίας τους ή λόγω όψιμης μεταβολής των οικονομικών συνθηκών, αφετέρου ενήλικες μαθητές που φοίτησαν κατά το παρελθόν στην Α' τάξη ημερήσιου Γ.Ε.Λ. ή ΕΠ.ΑΛ. και επέστρεψαν μετά από έτη σε εσπερινό λύκειο για τη συνέχιση των σπουδών τους.

Επίσης, ως προς τα εσπερινά σχολεία, **προτάθηκε να δίνεται η δυνατότητα κατ' εξαίρεση εγγραφής μαθητών που αποδεδειγμένα ανήκουν σε ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες** όπως τα παιδιά Ρομά, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και οι ανήλικοι που παρακολουθούνται από τις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, εφόσον οι ίδιοι το επιθυμούν.

Ανταπόκριση: Με την έκδοση του ν. 4610/2019¹⁵¹ υιοθετήθηκαν μερικώς οι προτάσεις του Συνηγόρου: α) προβλέφθηκε κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσω των ειδικών διατάξεων των εσπερινών λυκείων, και για τους μαθητές που φοιτούν μόνο στις Β' και Γ' τάξεις εσπερινού σχολείου, εφόσον οι μαθητές αυτοί δεν πληρούσαν κατά την έναρξη των σχολικών ετών 2017-2018 και 2018-2019 τις προϋποθέσεις εγγραφής σε εσπερινό λύκειο (μη συμπλήρωση του 15ου έτους ηλικίας και αδυναμία προσκόμισης πιστοποιητικού νόμιμης εργασίας)¹⁵², β) έγινε δεκτή η πρόταση για κατ' εξαίρεση εγγραφή στα εσπερινά γυμνάσια και λύκεια των ανηλίκων που αποδεδειγμένα παρακολουθούνται από τις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων.¹⁵³

& Υπουργείο Οικονομικών

Προτάθηκε η τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου για τη χορήγηση του στεγαστικού επιδόματος στους φοιτητές των ιδρυμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης και ειδικότερα της Κ.Υ.Α. 140832/Ζ1/25.08.17. Μεταξύ άλλων, προτάθηκε να μην προσμετρώνται τα ημιτελή κτίσματα στον υπολογισμό του περιουσιακού κριτηρίου για την χορήγηση του επιδόματος, καθώς τόσο στον νόμο όσο και στη σχετική Κ.Υ.Α. δεν γινόταν

151. ΦΕΚ Α' 70

152. άρθρο 218

153. άρθρο 219

αναφορά σε «ακίνητη περιουσία» ή σε «κτίσματα» αλλά σε «κατοικία» και μάλιστα «ιδιοχρησιμοποιούμενη ή εκμισθωμένη», στην έννοια της οποίας δεν εμπίπτουν τα ημιτελή κτίσματα.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, συμμορφούμενο με τις προτάσεις του Συνηγόρου, εξέδωσε την αρ. 86646/Ζ1/30.05.19 εγκύκλιο οδηγία που αφορά το στεγαστικό επίδομα ακαδημαϊκού έτους 2018-2019, στην οποία ορίζεται ότι, για τον υπολογισμό του περιουσιακού κριτηρίου, οι γονείς του φοιτητή ή ο ίδιος θα πρέπει να είναι κύριοι ή επικαρπωτές κατοικιών που υπερβαίνουν τα 200 τ.μ. αθροιστικά, **στα οποία δεν προσμετρώνται τα δηλωθέντα στη δήλωση Ε9 ως ημιτελή κτίσματα.**

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

Είχε προταθεί η θεσμοθέτηση άδειας μητρότητας για τις αναπληρώτριες εκπαιδευτικούς, δεδομένου ότι υπήρχαν μεγάλες ανισότητες μεταξύ αναπληρωτριών εκπαιδευτικών και μονίμων εκπαιδευτικών, σε ό,τι αφορά το καθεστώς χορήγησης αδειών σχετιζόμενων με την μητρότητα. Συγκεκριμένα ο Συνήγορος πρότεινε τη θεσμοθέτηση άδειας μητρότητας για τις αναπληρώτριες εκπαιδευτικούς, διάρκειας 3 ½ μηνών, η οποία θα χορηγείται αποκλειστικά μετά τη λήξη της άδειας λοχείας.

Ανταπόκριση: Η πρόταση του Συνηγόρου έγινε δεκτή από το Υπουργείο και **ενσωματώθηκε στο άρθρο 26¹⁵⁴ του ν. 4599/2019¹⁵⁵.** Μάλιστα, στη σχετική αιτιολογική έκθεση υπάρχει μνεία στο έγγραφο του Συνηγόρου.

Είχε προταθεί η αναδιτύπωση του ορισμού της μονογονεϊκής οικογένειας της Υ.Α 64833/Ζ1/2018 για την μοριοδότηση ευπαθών ομάδων, ενόψει χορήγησης υποτροφίας του Ι.Κ.Υ., ώστε να περιλαμβάνει τις περιπτώσεις οικογενειών, στις οποίες ο ένας γονέας ασκεί το σύνολο της γονικής μέριμνας με βάση δικαστική απόφαση.

Ανταπόκριση: Εκδόθηκε η ΚΥΑ 137998/Ζ1/2019¹⁵⁶ των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων - Παιδείας και Θρησκευμάτων, **η οποία δίνει έναν πιο διευρυμένο ορισμό της μονογονεϊκής οικογένειας** -για τον συγκεκριμένο σκοπό- που περιλαμβάνει την οικογένεια, όπου ο ένας γονέας ασκεί αποκλειστικά την επιμέλεια του τέκνου, μεταξύ άλλων και βάσει δικαστικής απόφασης.

154. «Στήριξη φροντίδας τέκνου αναπληρωτών εκπαιδευτικών»

155. ΦΕΚ 40/Α

156. ΦΕΚ 3572/Β/2019

12. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Καθώς η Διοίκηση συχνά επικαλείται την παρ. 4 του άρθρου 20 του ν.4067/2012¹⁵⁷ όπως επίσης και το άρθρο 24 παρ. 3.4.1. του Κτιριοδομικού Κανονισμού¹⁵⁸ για να μην επιτρέψει τη δημιουργία ράμπας (και κατά συνέπεια σκαλοπατιού) για την πρόσβαση ΑμεΑ σε υφιστάμενα κτίρια προτάθηκε:

- α) η κατάργηση απαίτησης άδειας από την Υπηρεσία Δόμησης
- β) η άμεση έκδοση της υπουργικής απόφασης με ειδική πρόβλεψη για τις περιπτώσεις προσβασιμότητας σε υφιστάμενα κτίρια
- γ) η πρόβλεψη επιβολής κυρώσεων για περιπτώσεις που διαμορφώσεις δημιουργούν στο σύνολό τους προβλήματα στην προσβασιμότητα ή καταργούν υφιστάμενη και ιδίως μοναδική πρόσβαση ΑμεΑ
- δ) έγκριση σχεδίου πριν από οποιαδήποτε τοποθέτηση από τον οικείο Δήμο με την ακριβή θέση των όσων τοποθετούνται στους κοινόχρηστους χώρους όπως κολώνες φωτισμού ή μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος, κουτιά δικτύων (τηλεπικοινωνιών, κλπ), σηματοδότες, περίπτερα, εμπορεύματα, ζαρντινιέρες, τραπεζοκαθίσματα, ώστε να διασφαλίζεται η προσβασιμότητα. Επιβολή κυρώσεων για τοποθέτηση χωρίς προηγούμενη έγκριση ή δημιουργία εμποδίων
- ε) εξομοίωση του χώρου της παρόδιας στοάς με τις προβλέψεις προσβασιμότητας που ισχύουν για τα πεζοδρόμια, ιδίως όταν δεν υφίσταται πεζοδρόμιο ή δεν επαρκεί (ενδεχομένως να απαιτείται και τροποποίηση του ΚΟΚ)
- στ) πρόβλεψη για προσαρμογή στις διατάξεις προσβασιμότητας όπως ισχύει για τα κτίρια των κοινόχρηστων χώρων. Εξαίρεση που πρέπει να εξετάζεται ad hoc για παραδοσιακούς οικισμούς ή τμήματα οικισμών που έχουν μεγάλες κλίσεις.

Προτάθηκε η άμεση έκδοση του Π.Δ. που προβλέπεται στο άρθρο 9 παρ. 6 του ν. 4030/2011¹⁵⁹ καθώς μέχρι σήμερα δεν υποβάλλεται και δεν

157. Στην οποία ορίζεται ότι «εκτός της ρυμοτομικής γραμμής απαγορεύεται οποιασδήποτε μορφής κατασκευή, με την επιφύλαξη της τήρησης των διατάξεων ασφαλείας για την εγκατάσταση δικτύων κοινής ωφέλειας, μόνιμη ή κινητή για την εξυπηρέτηση του κτιρίου, όπως ράμπες, σκαλοπάτια, ζαρντινιέρες»

158 Έξω από τη ρυμοτομική γραμμή απαγορεύεται να κατασκευάζονται βαθμίδες για την εξυπηρέτηση των κτιρίων.

159. «ο τρόπος σύνταξης και παρουσίασης των μελετών γίνεται σύμφωνα με τις

ελέγχεται η προσβασιμότητα. Προτάθηκε επίσης στη μελέτη προσβασιμότητας να προβλέπεται η ακριβής υψομετρική αποτύπωση του πεζοδρομίου (αν δεν υφίσταται), να εξετάζεται η ομαλή συνέχεια κίνησης από την στάθμη του πεζοδρομίου και να διασφαλίζεται ότι η διαμόρφωση ραμπών για τις θέσεις στάθμευσης της οικοδομής δεν επηρεάζει τη διαμόρφωση και προσβασιμότητα του πεζοδρομίου.

Στις περιπτώσεις επείγουσας αποκατάστασης βλάβης δικτύων, που ο φορέας δεν προλαβαίνει να λάβει άδεια τομής (όπως ορίζει το άρθρο 47 του ΚΟΚ.), **προτάθηκε να γίνεται άμεση ενημέρωση του Δήμου, η δε άδεια, στην οποία θα ορίζεται ο χρόνος αποκατάστασης της τομής, να χορηγείται εκ των υστέρων**¹⁶⁰. Οι δημοτικές αρχές οφείλουν να προβλέπουν τόσο την τήρηση της Κ.Υ.Α. 6952/2011,¹⁶¹ όσο και του χρόνου αποκατάστασης.

Επίσης, για κάθε έργο σε δρόμο ή πεζοδρόμιο, **προτάθηκε να προβλέπεται η ανακοίνωση, με θυροκόλληση ή ανάρτηση σε κολώνες στην περιοχή των έργων, του χρόνου έναρξης των έργων και του χρόνου αποκατάστασης.**

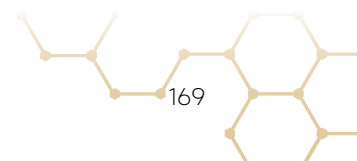
Σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 4 του ν.4067/2012 υπάρχει υποχρέωση προσαρμογής των υφιστάμενων κτιρίων μέχρι το 2020 ώστε να καταστούν προσβάσιμα, «άλλως τα κτίρια θα θεωρούνται αυθαίρετα». Ως εκ τούτου προτάθηκε η ρητή πρόβλεψη για τον τρόπο υπολογισμού του σχετικού προστίμου (αναλυτικός προϋπολογισμός ή πάγιος τρόπος υπολογισμού ανάλογα με την περίπτωση).

Προτάθηκε η τροποποίηση των προδιαγραφών της επιφάνειας πλακών οδών τυφλών καθώς είναι ακατάλληλες για την ομαλή και απρόσκοπτη κίνηση των πεζών.

εκάστοτε ισχύουσες προδιαγραφές. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ορίζονται οι προδιαγραφές που αφορούν στη σύνταξη και παρουσίαση της μελέτης προσβασιμότητας της παραγράφου 2 του άρθρου 3.» Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 2 του ν.4067/2012 «η δυνατότητα αυτόνομης και ασφαλούς προσπέλασης όλων των κτιρίων από άτομα με αναπηρία ή εμποδιζόμενα άτομα και η εξυπηρέτηση αυτών εξασφαλίζεται με προσβάσιμες οριζόντιες και κατακόρυφες οδεύσεις που αρχίζουν από τη στάθμη του πεζοδρομίου και φτάνουν μέχρι την πόρτα του ανελκυστήρα και τους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους των κτιρίων αυτών...»

160. άρθρο 7, παρ. 7 του ν.3481/2006

161. ΦΕΚ 420Β'/2011

Προτάθηκε η τροποποίηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας με την υιοθέτηση οριζόντιου θεσμικού πλαισίου που θα στοχεύει ευθέως στην προστασία των γεωτόπων και θα ορίζει τα αρμόδια διοικητικά όργανα για την εφαρμογή του. Συγκεκριμένα προτάθηκε **η προσθήκη παραγράφου στο άρθρο 18 του ν. 1650/1986**¹⁶² ως εξής: «Οι γεωτόποι, όπως ορίζονται στο άρθρ. 2 παρ. 2 του ν. 3937/11 (Α'), θεωρούνται άμεσα προστατευτέα αντικείμενα και δεν επιτρέπονται οιοσδήποτε παρεμβάσεις εντός ή πλησίον αυτών, που αλλοιώνουν τον χαρακτήρα τους, εκτός αν έχει χορηγηθεί σχετική άδεια από την αρμόδια αρχή, κατόπιν εκτίμησης του κινδύνου πιθανής απομείωσης της αξίας τους. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας συστήνεται Ειδική Επιτροπή [σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο] η οποία θα έχει ως έργο της την επίλυση κάθε θέματος που σχετίζεται με την προστασία και ανάδειξη των γεωτόπων. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται: 1) η συγκρότηση και οι αρμοδιότητες της Επιτροπής, 2) οι προδιαγραφές των απαιτούμενων μελετών για την αναγνώριση ενός γεωτόπου ως προστατευτέου 3) η κατηγοριοποίηση των γεωτόπων 4) ο εθνικός κατάλογος των προστατευτέων γεωτόπων και 5) οι λοιπές λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας διάταξης.

Μέχρι την έκδοση της κανονιστικής δεν επιτρέπονται παρεμβάσεις σε γεωτόπους».

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της πολύχρονης διαμεσολάβησής του, έχει εντοπίσει σημαντικά προβλήματα που άπτονται αφενός της επάρκειας του θεσμικού πλαισίου και αφετέρου της διοικητικής ανταπόκρισης σε περιπτώσεις **κινδύνου ή καταστροφής των γεωτόπων**. Για τα ζητήματα αυτά, η Ανεξάρτητη Αρχή έχει εκφράσει τις θέσεις της τόσο με έγγραφά της προς τα αρμόδια Υπουργεία επί πολλά έτη και στην Επιτροπή Περιβάλλοντος της Βουλής το 2017, όσο και κατά την παρουσία της δια των εκπροσώπων της στην Ομάδα Εργασίας που συστήθηκε με πρωτοβουλία του ΥΠΕΝ για την προστασία των γεωτόπων το 2018.

13. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Προτάθηκε η ανάγκη νομοθετικής **κατάργησης της κράτησης ανηλίκων** υπό οιαδήποτε μορφή και η πρόβλεψη **διαδικαστικών εγγυήσεων κατά την εξέταση αιτημάτων διεθνούς προστασίας που αφορούν ασυνόδευ-**

162. όπως αυτό έχει αντικ. από άρθρ. 4 ν. 3937/2011

τα παιδιά (εξέταση των αιτημάτων κατά την κανονική διαδικασία και αναγνώριση αυτοδίκαιου ανασταλτικού αποτελέσματος της προσφυγής σε κάθε περίπτωση). Ο Συνήγορος τόνισε ότι αντίθετες διατάξεις που εισάγουν περιορισμούς κατά την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών δεν συνάδουν με το πνεύμα και το περιεχόμενο της Δ.Σ.Δ.Π.

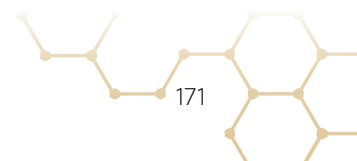
Ανταπόκριση: Οι προτάσεις του Συνηγόρου έγιναν **εν μέρει δεκτές**, καθώς σύμφωνα με το αρ. 75 παρ. 7 του ν. 4636/2019 προβλέφθηκε ότι «Αιτήσεις ασυνόδευτων ανήλικων ηλικίας κάτω των δεκαπέντε (15) ετών, καθώς και ανηλίκων που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων, βασανισμού, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας **εξετάζονται πάντα με την κανονική διαδικασία**». Ωστόσο, η επιλογή αυτή του Υπουργείου, αφενός δεν ταυτίζεται με την πρόταση της Αρχής, που πρότεινε την εξέταση με την κανονική διαδικασία των αιτήσεων **όλων των ανηλίκων**, αφετέρου ο διαχωρισμός καθαυτός, δεν συμβαδίζει με το πνεύμα και το περιεχόμενο της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Προτάθηκε να αντιμετωπίζεται το κριτήριο της καταλληλότητας ενοικιαζόμενου καταλύματος για τη στέγαση της οικογένειας του μισθωτή αλλοδαπού που αιτείται οικογενειακή επανένωση, **με βάση την χρηστική επάρκεια του εκάστοτε καταλύματος για φιλοξενία προσώπων**, όπως ορίζει ο νόμος και όχι εξαρτώντας την απόφαση από διοικητικές παραλείψεις των ιδιοκτητών. Όπως διαπίστωσε ο Συνήγορος, αιτήματα οικογενειακής επανένωσης είχαν απορριφθεί, λόγω καθυστέρησης υποβολής Πιστοποιητικού Ενεργειακής Κλάσης από τους εκμισθωτές προς την Α.Α.Δ.Ε.

Ανταπόκριση: Η σύσταση του Συνηγόρου έγινε αποδεκτή και δόθηκαν σχετικές οδηγίες από τη Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής προς τις Διευθύνσεις Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της χώρας.

Προτάθηκε η έκδοση διαταγής από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας προς όλα τα Τμήματα Τροχαίας της χώρας στην οποία **να αποτυπώνεται η υποχρέωση έγγραφης και αιτιολογημένης απάντησης σε ενστάσεις πολιτών** κατά πράξεων βεβαίωσης παραβάσεων ΚΟΚ.

Ανταπόκριση: Σε συμμόρφωση προς την εισήγηση του Συνηγόρου και τη σύμφωνη γνώμη του Γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Νομικής Υποστήριξης του Αρχηγείου, η Διεύθυνση Τροχαίας Αστυνομίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας εξέδωσε την υπ' αριθμ. 1259/19/613432/23-3-2019 Διαταγή.

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

& Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Είχε προταθεί με σειρά παρεμβάσεων ήδη από τον Φεβρουάριο του 2018, ιδίως προς το Υπουργείο Παιδείας, η αναμόρφωση του συστήματος πιστοποίησης γνώσης Ελληνικής γλώσσας σε αλλοδαπούς αιτούντες την απόκτηση άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος και την απόκτηση της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Παιδείας ανέστειλε τη διεξαγωγή των σχετιζόμενων εξετάσεων εν αναμονή νέων διαδικασιών χορήγησης του τίτλου ελληνομάθειας με τη συμμετοχή στελεχών του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και του Υπουργείου Εσωτερικών στις εξεταστικές διαδικασίες. Πλέον, κατά την τελευταία τροποποίηση του Κώδικα Ιθαγένειας¹⁶³ εισάγεται με την εφαρμογή της ΚΥΑ 90271/Κ1 από τις 5/6/2019, ειδική διαδικασία πιστοποίησης επάρκειας γνώσεων ελληνικής γλώσσας για πολιτογράφηση αλλοδαπών. Συγκεκριμένα, προβλέπεται εξέταση δεξιοτήτων προφορικού και γραπτού λόγου και κατανόησης γραπτού λόγου επιπέδου Β1 (όπως ορίζεται στα πλαίσια της ΕΕ) και παραγωγής γραπτού λόγου σε επίπεδο Α1. Η επιτυχία στις συγκεκριμένες δοκιμασίες οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικού «επάρκειας της ελληνικής γλώσσας για πολιτογράφηση» και απαλλάσσει τον κάτοχο από την υποχρέωση αξιολόγησης της γλωσσικής του επάρκειας στα ελληνικά κατά τη διαδικασία της συνέντευξης ενώπιον της Επιτροπής Πολιτογράφησης.

Επιπλέον, ορίζεται ότι στην οργάνωση και παρακολούθηση της υλοποίησης των εξετάσεων μετέχουν και στελέχη της Διεύθυνσης Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών καθώς και του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Η εμπλοκή στα όργανα πιστοποίησης των ανωτέρω δύο υπηρεσιών, οι οποίες γίνονται τελικοί αποδέκτες των πιστοποιητικών ελληνομάθειας, τεκμαίρουμε ότι θα προσφέρει την αυξημένη διασφάλιση της διαφάνειας και αξιοπιστίας της διαδικασίας, που ήταν εξαρχής το ζητούμενο των παρεμβάσεων του Συνηγόρου.

163. ν. 4604/2019

14. Υπουργείο Υγείας

Προτάθηκε να συνεκτιμώνται λόγοι σχετιζόμενοι με την οικογενειακή κατάσταση των ειδικευόμενων ιατρών, ώστε να τοποθετούνται ως υπεράριθμοι σε νοσηλευτικά ιδρύματα για άσκηση προς απόκτηση ειδικότητας, χωρίς αυτό να συνεπάγεται επί πλέον διακινδύνευση της ποιότητας της εκπαίδευσης που παρέχεται ήδη.

Ζητήθηκε η άμεση εξασφάλιση της πρόσβασης όλων των ανηλίκων, ανεξάρτητα από το καθεστώς παραμονής τους, στις υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, **με την ενεργοποίηση του θεσμού της Κάρτας Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού** (Κ.Υ.Π.Α.) ή μεταβατικά με την απλούστευση της διαδικασίας έκδοσης Α.Μ.Κ.Α.

15. Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

Προτάθηκε ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας που σχετίζεται με τα **Δελτία Στάθμευσης ΑμεΑ** και συγκεκριμένα: α) η άμεση συμμόρφωση της χώρας με τις σχετικές συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η εναρμόνιση με προβλέψεις που υιοθετήθηκαν από τις λοιπές χώρες της Ε.Ε., β) η μετατροπή του Δελτίου Στάθμευσης ΑμεΑ σε Δελτίο Ατομικής Μετακίνησης ΑμεΑ, ώστε ο δικαιούχος να κάνει χρήση του Δελτίου σε οποιοδήποτε όχημα χρησιμοποιεί για τις μετακινήσεις του, γ) η αποσύνδεση των προϋποθέσεων για τη χορήγηση του Δελτίου Ατομικής Μετακίνησης από το ιατρικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας, δ) η αποσύνδεση του Δελτίου Ατομικής Μετακίνησης από την τεκμηρίωση φορολογικών ελαφρύνσεων που σχετίζονται με συγκεκριμένο όχημα, ε) η θέσπιση αυστηρών ποινών και προστίμων αν αποδειχτεί χρήση του Δελτίου αυτού για σκοπό άσχετο με τη μετακίνηση του ΑμεΑ, στ) η μεταφορά της αρμοδιότητας έκδοσης του Δελτίου αυτού από το Υπουργείο Μεταφορών, εφόσον δεν θα συνδέεται πλέον με συγκεκριμένο όχημα.

Ζητήθηκε η οριστική επίλυση του προβλήματος της ανομοιόμορφης διοικητικής πρακτικής που ακολουθείται μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών της χώρας (Τμήματα Τροχαίας, Δημοτικές Αστυνομίες, Λιμενικές Αστυνομίες και Οικονομικές Υπηρεσίες των Δήμων) αναφορικά με την ανάκληση των Πράξεων Βεβαίωσης Παράβασης και τη μη βεβαίωση ή τη διαγραφή βεβαιωμένων οφειλών, **στις περιπτώσεις εσφαλμένης αναγραφής στις κλήσεις του χρώματος του οχήματος**

Ανταπόκριση: Εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 100029/9582/18/28-8-2019 εγκύ-

κλιος του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, με την οποία διευκρινίζεται ότι η μη ταυτόσημη αναγραφή του χρώματος του οχήματος στο έντυπο της παράβασης και στην άδεια κυκλοφορίας του οχήματος, δεν συνιστά λόγο ακύρωσης της παράβασης, εφόσον από τα υπόλοιπα στοιχεία προκύπτει ότι πρόκειται για το ίδιο όχημα.

& Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης

Αναφορικά με Υπουργικές Αποφάσεις του Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης, έτους 2017, με τις οποίες θεσπίστηκαν ανώτατα όρια ηλικίας 45, 40 και 35 ετών για προκηρύξεις της Ε.Υ.Δ.Α.Π. και του Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. αντίστοιχα, για την πλήρωση θέσεων τακτικού προσωπικού και προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, διαφόρων ειδικοτήτων, **προτάθηκε να συμπεριλαμβάνεται η τυχόν διαπίστωση υπερσυγκέντρωσης του εργασιακού δυναμικού ενός φορέα σε μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες, στην αιτιολόγηση που περιέχεται στις σχετικές υπουργικές αποφάσεις**, για λόγους πληρότητας και επάρκειας της ειδικής αιτιολόγησης τυχόν παρέκκλισης από την γενική αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων¹⁶⁴. Ειδικά για τις Υ.Α. που αφορούσαν τον Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε., **προτάθηκε επιπλέον** η τροποποίηση τους ώστε να γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένες ειδικότητες του προσωπικού και όχι σε κλάδους/κατηγορίες ειδικοτήτων.

II. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ

1. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου περί διεθνούς προστασίας (Ν. 4636/2019)

Επί του κατατεθειμένου, στις 21.10.2019, στη Βουλή των Ελλήνων, σχεδίου νόμου περί διεθνούς προστασίας, ο Συνήγορος υπέβαλε αναλυτική γνώμη¹⁶⁵ στο αρμόδιο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και στη Βουλή των Ελλήνων, με κυριότερα σημεία τα εξής:

164. αρ. 4 παράγρ. 1 και του αρ. 6 παράγρ. 1 του Ν. 4443/2016

165. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.608123>

- Στο πλαίσιο της ειδικής αρμοδιότητάς του ως πλαίσιο προαγωγής της εφαρμογής της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα **άτομα με αναπηρία**¹⁶⁶ ο Συνήγορος επεσήμανε ότι δεν δικαιολογείται, ως προς τον ορισμό μελών οικογένειας δικαιούχων διεθνή προστασία, η μείωση της προστασίας των ατόμων με αναπηρία σε σχέση με την ισχύουσα νομοθεσία. Συγκεκριμένα, στον ορισμό των μελών οικογένειας, το σχέδιο νόμου δεν περιλάμβανε *«τα ενήλικα τέκνα που πάσχουν από πνευματική ή σωματική αναπηρία και δεν δύνανται να υποβάλουν αυτοτελώς αίτηση»*. Το Υπουργείο **έκανε δεκτή την πρόταση** και η διάταξη που είχε απαλειφθεί επανήλθε στο άρθρ. 2 του Α΄ μέρους περ. δδ (ως προς ενήλικα άγαμα τέκνα).
- Ως προς τους **ασυνόδευτους ανηλίκους**, ελήφθη επίσης υπόψη από το Υπουργείο η ανάγκη ομογενοποίησης των ορισμών, οι οποίοι δεν επαναλαμβάνονται πλέον στα άρθρ. 41 και 63, αλλά και η πρόταση του Συνηγόρου για σαφή καθορισμό μιας αρχής που θα είναι υπεύθυνα για τα ασυνόδευτα παιδιά, ανεξαρτήτως του καθεστώτος διαμονής, από το στάδιο της υποδοχής μέχρι την αποχώρηση από την δομή φιλοξενίας (εν προκειμένω, στα άρθρ. 32 και 60, η Γενική Διεύθυνση Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων).
- Σημειώνεται ότι στο σχέδιο νόμου που είχε τεθεί σε διαβούλευση είχε ληφθεί υπόψη η παρατήρηση που είχε υποβάλει ο Συνήγορος τον Απρίλιο 2018¹⁶⁷, εν όψει της ψήφισης του νυν ν. 4540/2018, για την ορθή μεταφορά του ενωσιακού δικαίου ως προς την πρόβλεψη του **γεωγραφικού περιορισμού**.
- Ο Συνήγορος εξέφρασε τον προβληματισμό του για το γεγονός ότι επιτείνεται και επεκτείνεται **το μέτρο της διοικητικής κράτησης** των αιτούντων άσυλο, με τρεις, κυρίως, ρυθμίσεις:
 - α) την πρόβλεψη κράτησης όλων, αντί της δυνατότητας συνέχισης της κράτησης όσων κρατούμενων υποβάλλουν αίτημα ασύλου
 - β) την πρόβλεψη Κλειστών Κέντρων Υποδοχής

166. αρ. 72 ν. 4488/2017

167. βλ. σελ.2 <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.495164>, Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ (αναδιτύπωση 29.6.13) σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία κ.α. διατάξεις». Επίσης, στην ετήσια έκθεση της Αρχής για το έτος 2018, σελ. 211-212 <https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.annreports.559223>

γ) την αποσύνδεση του χρόνου διοικητικής κράτησης του αιτούντος από την διοικητική κράτηση προς επιστροφή, προκειμένου να μην δεσμεύεται από το ανώτατο χρονικό όριο των 18 μηνών της οδηγίας Επιστροφών¹⁶⁸. Η Αρχή επεσήμανε ότι σε καμία περίπτωση δεν είναι σύννομη η παράκαμψη του ορίου των 18 μηνών της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ¹⁶⁹. Η ρύθμιση αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο διοικητικής κράτησης 18 + 18, ήτοι σωρευτικά 36 μηνών, κάτι ανεπίτρεπτο για το κράτος δικαίου.

Ο Συνήγορος επανέλαβε την πάγια αντίρρησή του στην πρόβλεψη δυνατότητας διοικητικής κράτησης ανηλίκων, που έρχεται σε αντίθεση με την αρχή του βέλτιστου συμφέροντός τους και δεν δικαιολογείται ούτε ως έσχατο μέτρο υπό το πρίσμα του άρθρου 37 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Από το σύνολο των διατάξεων σχετικά με την κράτηση, ο Συνήγορος επεσήμανε τον κίνδυνο η κράτηση αιτούντων άσυλο από εξαίρεση, σύμφωνα με την Οδηγία 2013/33/ΕΕ, **να καταστεί κανόνας στην πράξη**, δοκιμάζοντας τα όρια του δικαιοκρατικού θεμελίου της αναλογικότητας των περιορισμών της προσωπικής ελευθερίας.¹⁷⁰

- Ως προς την **εκπαίδευση των ανηλίκων** (άρθρ. 51), ο Συνήγορος παρατήρησε ότι η σύνδεση του δικαιώματος στην εκπαίδευση μόνον με το αίτημα ασύλου θα αποτελούσε οπισθοδρόμηση σε σχέση με την ισχύουσα πρόσβαση όλων των παιδιών στο σχολείο, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής των ίδιων ή των κηδεμόνων τους. Ένας πρόσθετος προβληματισμός πηγάζει και από τη διατύπωση περί «υποχρέωσης» των αιτούντων, καθώς φαίνεται να νομιμοποιεί την ανεπάρκεια σχολικών δομών από την Πολιτεία. Ο κηδεμόνας επιβαρύνεται με την υποχρέωση του να αποδείξει, ότι κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια εγγραφής του παιδιού του στο σχολείο αλλά δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες, εκ των οποίων μάλιστα γίνεται αποδεκτή μόνο η έλλειψη διαθεσιμότητας σχολείου, μη λαμβανόμενων υπόψη άλλων πολύ συνηθισμένων ανασταλτικών παραγόντων όπως η έλλειψη μεταφοράς, υποστήριξης των μαθητών κ.α. Η μόνη σχετική παρατήρηση του Συνηγόρου που έγινε δεκτή, αφορά τη διευκρίνιση ότι είναι προσωρινός ο χαρακτήρας των προβλεπόμενων εντός των κέντρων φιλοξενίας εκπαιδευτικών δομών, ώστε να απο-

168. 2008/115/ΕΕ

169. αρ.15 παρ.5,6, ΔΕΕ Katzoev C-457/09, Bashir Mohammed Ali Mahdi C-146/14

170. αρ. 5 του Συντάγματος, άρθρ. 5 της ΕΣΔΑ

τραπούν καταχρηστικές καταστάσεις έμμεσου αποκλεισμού, μέσω της παγίωσης της συμμετοχής των παιδιών σε δομές μη τυπικής εκπαίδευσης που στόχο έχουν να εξοικειώσουν με την εκπαιδευτική διαδικασία διευκολύνοντας την ένταξη και όχι να υποκαταστήσουν την τυπική εκπαίδευση.

- Ο Συνήγορος είχε εκφράσει επιφύλαξη για την απαλοιφή της διάταξης¹⁷¹ σύμφωνα με την οποία «*αιτήσεις διεθνούς προστασίας ασυνόδευτων ανηλίκων εξετάζονται πάντοτε με την κανονική διαδικασία*». **Η κατ' εξαίρεση υπαγωγή των ανηλίκων στην κανονική διαδικασία** του άρθρ. 67 παρ. 3 παραγνώνει το γεγονός ότι οι ανήλικοι, ασυνόδευτοι ή μη, χρήζουν πάντα ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων. Στο προτεινόμενο άρθρ. 75 προσετέθη παρ. 7 με την οποία ρητώς εξαιρείται μέρος, ωστόσο, ανηλίκων από τις ταχύρρυθμες διαδικασίες: «*7. Αιτήσεις ασυνόδευτων ανηλίκων ηλικίας κάτω των 15 ετών καθώς και ανηλίκων που είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων, βασανισμού, βιολογικού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας εξετάζονται πάντα με την κανονική διαδικασία*».
- Ο Συνήγορος παρατήρησε ότι **η πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στην εργασία** μετά εξάμηνο από την καταγραφή τους (άρθρ. 53), μειώνει τη δυνατότητα ένταξής τους στην κοινότητα, διαιωνίζοντας το ισχύον σύστημα εξάρτησης από τη χρηματική ενίσχυση. Πρόκειται, δε, για μία αντιστροφή της οικείας διάταξης της Οδηγίας, ως προς το πνεύμα αυτής, που θέτει απώτατο χρόνο εντός του οποίου οι αιτούντες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, όχι ελάχιστο χρόνο διαμονής άνευ δυνατότητας πρόσβασης.
- Στο άρθρ. 55 του νέου νόμου για τη διεθνή προστασία (ν. 4636/2019, Α'169/1.11.2019) προβλέφθηκε τελικά η έκδοση **Προσωρινού Αριθμού Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού** σύμφωνα με την πρόταση του Συνηγόρου.
- Ο Συνήγορος εξέφρασε την επιφύλαξη ότι **η διεξαγωγή συνέντευξης ασύλου** από το εμπλεκόμενο αστυνομικό, ή στρατιωτικό προσωπικό σε περίπτωση που το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας δεν επαρκεί (άρθρ. 90), πρέπει να ελέγχεται ως προς την τήρηση στην πράξη των ουσιαστικών αρχών και εγγυήσεων της διαδικασίας από την Υπηρεσία Ασύλου.
- Ο Συνήγορος είχε επισημάνει ότι η πρόβλεψη ειδικών κυρώσεων σε εθνικό επίπεδο για μη συνεργασία του αιτούντος, με γενική διατύ-

171. προβλεπόταν στο άρθρο 45 παρ. 7 του ν. 4375/2016

πωση, διευρύνει ανησυχητικά τις περιπτώσεις εξαίρεσης από τη διαδικασία εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας. Ειδικότερα, ενδεχομένως εγείρει ζητήματα παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας για την υπαγωγή της αίτησης στη διαδικασία εξέτασης των προδήλως αβάσιμων, με ορατό τον κίνδυνο επαναπρώθησης του αιτούντος, σε περίπτωση λ.χ. που αντιδρά στη μεταφορά του. Οι κυρώσεις για μη συνεργασία παρέμειναν, έγινε ωστόσο προσπάθεια προσδιορισμού της υποχρέωσης συνεργασίας (άρθρ. 78 παρ. 9 «ιδίως, η μη επικοινωνία με τις αρχές και η μη συνεργασία προκειμένου να διαπιστωθούν τα αναγκαία για την εξέταση της αίτησης στοιχεία», άρθρ. 39 παρ.10, περ.β) **απαλείφθηκε το τεκμήριο** ότι ο αιτών δεν επιθυμεί την υπαγωγή σε διεθνή προστασία όταν δεν συμμορφώνεται προς την απόφαση μεταφοράς προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία υποδοχής και ταυτοποίησης.

- Ελήφθη υπόψη το σχόλιο της Αρχής **ότι η κοινοποίηση αποσπάσματος του διατακτικού αντί αποφάσεων (άρθρ. 82 παρ. 3, 4) ενέχει κινδύνους για τα δικαιώματα των αιτούντων**, από την εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη κατά τις διαδικασίες επανεισοδοχής στην Τουρκία. Το νέο άρθρ. 82 παρ. 3 προβλέπει **επίδοση της αποφάσεως**.
- **Ο περιορισμός του αυτόματου ανασταλτικού αποτελέσματος της προσφυγής**, μπορεί να έχει έρεισμα στην Οδηγία, σε συνδυασμό, ωστόσο, με τις προτεινόμενες σύντομες ή και ασφυκτικές, ιδίως κατά τις διαδικασίες στα σύνορα, προθεσμίες, καθώς και την περιορισμένη δωρεάν νομική βοήθεια στη χώρα μας, ενέχει κινδύνους αποδυνάμωσης του δικαιώματος της πραγματικής προσφυγής (άρθρ. 92).
- **Ο Συνήγορος πρότεινε να διευκρινισθεί με προσθήκη στο άρθρ. 115 παρ. 6** του παρόντος, περί προσωρινής δικαστικής προστασίας σε πρώτο στάδιο, στις ακυρωτικές διαφορές για την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας, **ότι η εκκρεμής ενώπιον του δικαστή διαδικασία επιφέρει την αναστολή μέτρων απομάκρυνσης**.
- **Η δια νόμου αποχώρηση των αναγνωρισμένων προσφύγων από τις δομές φιλοξενίας (άρθρ. 114) 2** μήνες μετά τη δημοσίευση του νόμου, με δεδομένο το έλλειμμα σε πλήρως λειτουργικά και επαρκή προγράμματα στήριξης της στέγασης, καθιστά ορατό τον κίνδυνο αστεγίας, επαναλαμβάνοντας την ανάγκη μιας συνεκτικής στρατηγικής ένταξης. Τελικά το διάστημα εκ του νόμου αποχώρησης αυξήθηκε σε 6 μήνες από τη δημοσίευση του νόμου και προβλέφθηκε επίσης ότι από την υποχρέωση αυτή εξαιρούνται οι ασυνόδετοι ανήλικοι.

2. Παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων διατάξεων στο πλαίσιο της διαδικασίας αναθεώρησης του Ποινικού Κώδικα (ν. 4619/2019) και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ν. 4620/2019)¹⁷²

Ο Συνήγορος του Πολίτη, με επιστολή του προς την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, διατύπωσε τόσο γενικές όσο και ειδικότερες παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων διατάξεων των υπό αναθεώρηση Κωδίκων.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις ακόλουθες:

- α. Σε σχέση με την επ' αόριστον αναστολή του μέτρου της παροχής κοινωφελούς εργασίας, που προβλέφθηκε με το αρ. 98 § 1 του ν. 4623/2019, ο Συνήγορος θεωρεί ότι συνιστά οπισθοχώρηση από το κερτημένο της επί τριακονταετία ισχύος του θεσμού αυτού στη χώρα μας (παρά τα επιμέρους προβλήματα που αναδείχθηκαν κατά την εφαρμογή του), ενώ εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε επιπλέον επιβάρυνση του σωφρονιστικού μας συστήματος. Αντίθετα, **προτάθηκε η ενίσχυση των ήδη υφισταμένων φορέων για την παροχή κοινωφελούς εργασίας**, με την αναβάθμιση των υποδομών τους και τη δημιουργία νέων, μεριμνώντας για τη στελέχωσή τους με το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό και την έκδοση των απαραίτητων κανονιστικών πράξεων για την απρόσκοπτη λειτουργία τους.
- β. Στον ορισμό των βασανιστηρίων και, ειδικότερα, σχετικά με την ποινική μεταχείριση υπαλλήλων ή στρατιωτικών που προβαίνουν σε πράξεις βασανισμού, **προτάθηκε η απάλειψη στο αρ. 137Α Π.Κ. της λέξης «μεθοδευμένη»** («μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου...»), όπως επανειλημμένα έχει κληθεί να πράξει η χώρα μας από τον Ο.Η.Ε. και το Συμβούλιο της Ευρώπης, εναρμονίζοντας το σχετικό ορισμό με τον διεθνώς καθιερωμένο που περιλαμβάνεται στο αρ 1, παρ. 1 της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. κατά των βασανιστηρίων, δεδομένου ότι περιορίζει αδικαιολόγητα την υποκειμενική υπόσταση του εν λόγω εγκλήματος¹⁷³. Τελικά, εισήχθησαν οι εξής δύο σημαντι-

172. Οι τροποποιήσεις του Κ.Π.Δ. εισήχθησαν τελικά με το ν. 4637/2019.

173. Αντίστοιχες προτάσεις είχε αποστείλει τον Οκτώβριο 2018 στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ο Συνήγορος, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του ως Εθνικός Μη-

κές τροποποιήσεις στο αρ. 137 Α (αρ. 2 του ν. 4637/2019):

- Η προσθήκη της παραγράφου 2 (βασανιστήρια ανεξαρτήτως σκοπού με διακρισιακό κίνητρο): «Με την ίδια ποινή τιμωρούνται τα βασανιστήρια τα οποία τελούνται από τα πρόσωπα και υπό τις περιστάσεις που προβλέπει η προηγούμενη παράγραφος ακόμη και χωρίς τον αναφερόμενο σε αυτή σκοπό, εφόσον η επιλογή του παθόντος γίνεται λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζεται το άρθρο 82 Α».
- Η αντικατάσταση στην παράγραφο 6 της λέξης «μεθοδευμένη» από την λέξη «εσκεμμένη» με το σκεπτικό (από την αιτιολογική έκθεση) ότι «με τον όρο “εσκεμμένη” αποδίδεται ο όρος “intentionally” του αγγλικού κειμένου [εννοεί της CAT¹⁷⁴]. Ειδικότερα, με τη χρήση του όρου αυτού επιχειρείται να αποσαφηνιστεί ότι από την έννοια των βασανιστηρίων αποκλείεται μόνο η “απαράσκευη” πρόκληση πόνου, εξάντλησης κλπ - η οποία έχει εξαιρεθεί και από το Ε.Δ.Δ.Α. από την έννοια των βασανιστηρίων».
- Παρατηρείται, ωστόσο, σε σχέση με τις προηγούμενες τροποποιήσεις ότι:
 - αφενός μεν ορθότερη θα ήταν η εισαγωγή του σαφέστερου και πλέον δόκιμου όρου «**από πρόθεση**» αντί του «εσκεμμένη», προς αποφυγή ενδεχομένων ερμηνευτικών προβλημάτων
 - αφετέρου, κρίνεται προβληματική η ρητή εξαίρεση εφαρμογής του άρθρου 82 Α Π.Κ όταν συντρέχει το άρθρο 137 Α § 2 εδ.2, με το οποίο καθιερώνονται τα βασανιστήρια ως κακουργηματικές πράξεις,

χανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης στην πρώτη ειδική έκθεση του Μηχανισμού 2017-2018 (Ιούνιος 2019), σελ. 48: «Περαιτέρω, ο Μηχανισμός, ως προς τα λοιπά γενικά μέτρα συμμόρφωσης τα οποία εμπίπτουν στη νομοθετική πρωτοβουλία της Κυβέρνησης, επεσήμανε ότι με βάση την υπόθεση Ζοντούλ θα μπορούσε να προταθεί η απαλειφή της λέξης «μεθοδευμένη» (μεθοδευμένη πρόκληση) από τον ορισμό του βασανιστηρίου στην παρ.2 του άρθρ.137Α ΠΚ και επίσης να εξετασθεί το ενδεχόμενο να καταστούν κακουργήματα και οι σοβαρές προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, σωματικής ακεραιότητας κλπ στην παρ.3 του ίδιου άρθρου για το μέλλον, προκειμένου να μην επέρχεται σύντομη παραγραφή στις σοβαρές παραβιάσεις του άρθρ.3 της ΕΣΔΑ, για τις οποίες επιλαμβάνεται το ΕΔΔΑ»

174. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

με ανώτατο όριο ποινής τα 10 χρόνια κάθειρξη και παρεπόμενη ποινή (§7) την «αποστέρηση αξιωμάτων και θέσεων» (μετά το αμετάκλητο της απόφασης). Κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως, εξαιρούνται τα πρόσωπα της πρώτης παραγράφου του αρ. 137 Α (υπάλληλοι και στρατιωτικοί), από τη γενική ρύθμιση του αρ. 82 Α που προσαυξάνει το ελάχιστο όριο των ποινών, όταν πρόκειται για έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά, υιοθετώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, το ανώτατο όριο ποινής της πρώτης παραγράφου του 137 Α.

III. ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

1. Ειδική έκθεση «Ενισχύσεις και Πρωτογενής Παραγωγή»

Ο Συνήγορος του Πολίτη, τον Σεπτέμβριο του 2019, παρουσίασε την ειδική έκθεση «Ενισχύσεις και Πρωτογενής Παραγωγή», η οποία αποτελεί την πρώτη συστηματική αποτύπωση της μακροχρόνιας εμπειρίας της Αρχής αναφορικά με τις διοικητικές δυσλειτουργίες στη διαχείριση των ενισχύσεων στη πρωτογενή παραγωγή, στον αγροτικό, κτηνοτροφικό και αλιευτικό τομέα.

Στην Ειδική Έκθεση καταγράφονται αγκυλώσεις, στρεβλώσεις, γραφειοκρατικά προσκόμματα και υπέρμετρες καθυστερήσεις σε μία σειρά διαδικασιών (π.χ. μετάβαση από το καθεστώς της ενιαίας στο καθεστώς της βασικής ενίσχυσης, δήλωση βοσκοτόπων και επιλεξιμότητα εκτάσεων, καθυστερήσεις στην πληρωμή δικαιούχων προηγούμενων προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης, κατάσχεση αγροτικών ενισχύσεων για οφειλές προς το δημόσιο), καθώς και στην ενημέρωση των παραγωγών για επιβληθείσες κυρώσεις, στις πληρωμές τους μετά από αποδοχή ενστάσεων, στις διαδικασίες ανάκτησης ενισχύσεων και στην εκδίκαση αλιευτικών προσφυγών.

Επιπλέον, αξιολογείται η ευθύνη των ενδιάμεσων φορέων, επισημαίνονται πλημμέλειες σε ελέγχους κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και σφάλματα κατά τη ψηφιοποίηση αγροτεμαχίων και την αποτύπωση του χαρτογραφικού υπόβαθρου.

Τέλος, στην ειδική έκθεση περιλαμβάνονται δεκατέσσερις συγκεκριμένες προτάσεις, που εκτιμάται ότι αφενός θα βοηθήσουν να αντιμετωπιστούν τα δομικά προβλήματα, ιδίως στον τομέα των ενισχύσεων, και αφετέρου

θα συνεισφέρουν στην προετοιμασία των Ελλήνων παραγωγών ενόψει των διαμορφούμενων νέων συνθηκών. Μεταξύ άλλων προτείνεται:

- η ειδική και ρητή νομοθετική κατοχύρωση των τρόπων και μέσων κοινοποίησης των πράξεων επιβολής διοικητικών κυρώσεων στους ενδιαφερόμενους, καθώς και της ενημέρωσης τους για τη διαδικασία και τις προθεσμίες υποβολής ενστάσεων
- κατά την εξέταση των ενστάσεων να συνεκτιμάται υπέρ του παραγωγού η παράμετρος της ευθύνης των ενδιαμέσων φορέων, οι οποίοι θα πρέπει να υπόκεινται σε πλήρη εποπτεία και έλεγχο από το κράτος αλλά και σε συνέπειες σε περίπτωση πλημμελούς εκτέλεσης των συμβατικών τους υποχρεώσεων
- η διόρθωση προφανών σφαλμάτων επί αιτήσεων ενίσχυσης οποτεδήποτε, εφόσον διαπιστώνεται ανθρώπινο σφάλμα κατά την καταχώρηση που δεν υποκρύπτει δόλο
- η θέσπιση ακατάσχετου στη βασική ενίσχυση, ως ποσοστού επί της αξίας των δικαιωμάτων και η προστασία της εξισωτικής αποζημίωσης από τις κατασχέσεις
- η αντιμετώπιση καθυστερήσεων πληρωμών στα πλαίσια μέτρων αγροτικής ανάπτυξης μέσω της διαδικασίας της ταμειακής διευκόλυνσης ή μέσω επέκτασης του πιστωτικού ορίου της κάρτας του αγρότη

Η ειδική έκθεση παρουσιάστηκε σε εκδήλωση στη Λάρισα, στις 30 Σεπτεμβρίου 2019, με τη συμμετοχή του Περιφερειάρχη Θεσσαλίας, των Προέδρων του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. και του ΕΛ.Γ.Α. και εκπροσώπων του Ελληνικού Κοινοβουλίου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης¹⁷⁵.

2. Ειδική έκθεση για την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Ελλάδα από το 2012 ως το 2018, στην οποία περιλαμβάνονται οι κυριό-

175. <https://www.synigoros.gr/?i=state-citizen-relations.el.skpnews.598879>

τερες διαπιστώσεις και προτάσεις του. Η έκθεση υπεβλήθη με αφορμή την εξέταση από την Επιτροπή της 4ης Περιοδικής Έκθεσης που υπέβαλε η ελληνική κυβέρνηση το 2018, η οποία πρόκειται να λάβει χώρα στη Γενεύη τον Σεπτέμβριο του 2020. Η θεσμική αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού είναι άμεσα συνυφασμένη με την παρακολούθηση της εφαρμογής της Δ.Σ.Δ.Π. και όλου του φάσματος δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που προβλέπει η Σύμβαση.

Στην έκθεσή του ο Συνήγορος του Πολίτη, αποτυπώνει τις κυριότερες παρατηρήσεις και συστάσεις του σε θέματα προάσπισης και προαγωγής των δικαιωμάτων των παιδιών με βάση τη δράση του ως Συνήγορος του Παιδιού.

Κατά το διάστημα αυτό, ο Συνήγορος έχει διερευνήσει, στο συγκεκριμένο πεδίο, περισσότερες από 6.650 αναφορές και έχει πραγματοποιήσει πληθώρα επισκέψεων σε ιδρύματα, χώρους φιλοξενίας και κράτησης ανηλίκων, ενώ παράλληλα επισκέπτεται πάνω από 80 σχολεία τον χρόνο.

Στην έκθεση επισημάνθηκε η ανάγκη λήψης νομοθετικών μέτρων για την πλήρη εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Δ.Σ.Δ.Π. και ανάπτυξης ενός εμπειριστατωμένου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Επίσης, αναδείχθηκαν τα σημαντικότερα κενά που έχει διαπιστώσει ο Συνήγορος σε επιμέρους πεδία: κατά την υλοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης και ένταξης στην εκπαίδευση -και ειδικότερα των παιδιών με αναπηρία και με προβλήματα που αφορούν στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση-, διαπιστώθηκαν ζητήματα υγειονομικής περίθαλψης, έλλειψης υποστηρικτικών κοινοτικών υπηρεσιών και η ανάγκη ενίσχυσης των δομών φιλοξενίας και περίθαλψης οικογενειακού τύπου, παράλληλα με την προώθηση του θεσμού της αναδοχής. Παράλληλα επισημάνθηκαν οι υστερήσεις κατά την εφαρμογή του αρ. 12 της Δ.Σ.Δ.Π. σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει την γνώμη του, ιδίως σε δίκες επιμέλειας, αλλά και σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας του τέκνου με τους γονείς μετά την λήψη διαζυγίου. Περαιτέρω, συνοψίστηκαν τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με σοβαρές αναπηρίες και οι οικογένειές τους, τα προβλήματα στην ποινική αντιμετώπιση και μεταχείριση των παιδιών και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά πρόσφυγες μετανάστες κατά την παραμονή τους στην χώρα μας.

3. Ειδική έκθεση «Τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται στην Ελλάδα»

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της εκπλήρωσης της θεσμικής

του αποστολής για την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, δραστηριοποιείται συνεχώς κατά τα τελευταία έτη για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται, με σκοπό να συμβάλει ευρύτερα στη διαμόρφωση στρατηγικού σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο στη βάση των θεσμικά κατοχυρωμένων αρχών για την προστασία των παιδιών. Στο πλαίσιο αυτό, τους πρώτους μήνες του 2019, δημοσίευσε σε συνεργασία με τη UNICEF την έκθεση¹⁷⁶ που αποτυπώνει τα ευρήματα της Ανεξάρτητης Αρχής για το 2018, έτος κατά το οποίο η Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού και οι συνεργάτες του Κύκλου πραγματοποίησαν 30 επιτόπιες επισκέψεις σε όλη την Ελλάδα σε μέρη όπου βρίσκονται τα παιδιά που μετακινούνται.

Η έκθεση περιγράφει τις δράσεις συνηγορίας και διαμεσολάβησης προς τα διοικητικά όργανα και τις αρχές, καθώς και το πλαίσιο συνεχούς συνεργασίας με αρμόδιους εθνικούς και διεθνείς φορείς, με στόχο την άσκηση θεσμικής πίεσης και την ευρύτερη ανάδειξη κρίσιμων ζητημάτων. Η έκθεση περαιτέρω, απεικονίζει τις κύριες δραστηριότητες, τις θεσμικές παρεμβάσεις που έλαβαν χώρα το 2018, καθώς και τις κυριότερες παρατηρήσεις του Συνηγόρου σχετικά με την κατάσταση των παιδιών που μετακινούνται, με βάση τα δεδομένα και τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν από τις διάφορες επισκέψεις καθώς και από τις πληροφορίες που λαμβάνει από το Δίκτυο για τα Δικαιώματα των Παιδιών που μετακινούνται¹⁷⁷. Παράλληλα, επιχειρείται η χαρτογράφηση της συνολικής κατάστασης στην επικράτεια και περιγράφονται οι κυριότερες εξελίξεις που έλαβαν χώρα στον τομέα της προστασίας των παιδιών που μετακινούνται κατά το 2018.

176. <https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.epanapatrismos.577323>

177. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για στενή συνεργασία στο πεδίο του προσφυγικού/μεταναστευτικού, ο Συνήγορος δημιούργησε το Δίκτυο για τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται, προκειμένου να ενθαρρύνει την παροχή σημαντικών πληροφοριών στην Αρχή αλλά και να διευκολυνθεί ο συντονισμός σε επίπεδο συνηγορίας. Το άτυπο αυτό δίκτυο συνέρχεται τακτικά (μία φορά ανά μήνα ή δίμηνο), συντονίζεται από τον/την Βοηθό Συνήγορο για τα Δικαιώματα του Παιδιού και απαρτίζεται από 27 μέλη (Διεθνείς Οργανισμούς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις).

4. Ειδική Έκθεση «Αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σπουδών & επαγγελματικά δικαιώματα»

Ο Συνήγορος, τον Οκτώβριο του 2019, παρουσίασε την Ειδική Έκθεση «Αναγνώριση αλλοδαπών τίτλων σπουδών & επαγγελματικά δικαιώματα» στην οποία επιχειρείται η, με βάση την υπάρχουσα εμπειρία της Αρχής, ανάλυση των προβλημάτων τόσο του κείμενου ρυθμιστικού πλαισίου όσο και της δράσης των αρμόδιων φορέων. Καταγράφονται το θεσμικό πλαίσιο, οι διοικητικές δομές και διαδικασίες και αναδεικνύονται οι εγγενείς αδυναμίες, οι δυσλειτουργίες και τα φαινόμενα ανατροφοδοτούμενης γραφειοκρατίας. Παράλληλα, προβάλλονται συστάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας του υφιστάμενου διοικητικού μηχανισμού, αλλά και προτάσεις για ριζική αναθεώρηση του όλου μοντέλου ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης. Ειδικότερα αναπτύσσονται:

- Το πλαίσιο της ακαδημαϊκής αναγνώρισης αλλοδαπών τίτλων και τα εν γένει προβλήματα του Διεπιστημονικού Οργανισμού Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), με ανάλυση του σχετικού θεσμικού πλαισίου, όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά τη θέση σε ισχύ του ν.4610/2019
- το πλαίσιο της αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων και επαγγελματικής ισοδυναμίας και τα εν γένει προβλήματα του Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (Σ.Α.Ε.Π.), οι αρμοδιότητες του οποίου, με τις διατάξεις του ν. 4610/2019, ανατίθενται πλέον στο Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας (Α.Τ.Ε.Ε.Ν) και στους επαγγελματικούς φορείς που είναι οργανωμένοι σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου
- οι υφιστάμενες δυσχέρειες στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας των κατόχων αποφάσεων αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων/επαγγελματικής ισοδυναμίας
- τα προβλήματα στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας πτυχιούχων μηχανικών Τ.Ε.Ι. και κατόχων τίτλων σπουδών τεχνικής/επαγγελματικής εκπαίδευσης

Επί όλων των ανωτέρω θεμάτων, παρατίθενται οι σχετικές ενέργειες και προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων προβλημάτων. Η ειδική έκθεση προτείνει την πλήρη αναπροσαρμογή του πλαισίου της αναγνώρισης τίτλου σπουδών από εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού και τον εξορθολογισμό της κατοχύρωσης των επαγγελματικών δικαιωμάτων χιλιάδων αποφοίτων που ασφυκτιούν -

πολλές φορές επί σειρά ετών- από τη γραφειοκρατία και τη συντεχνιακή λογική.

Η έκθεση παρουσιάστηκε στην Αθήνα, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, στις 14 Οκτωβρίου 2019, όπου έλαβε χώρα δημόσια συζήτηση παρουσία της Προέδρου του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π, στελεχών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσώπων του Υπουργείου Παιδείας, συναρμόδιων φορέων, καθώς και επαγγελματιών επιμελητηρίων, συλλόγων αποφοίτων κ.α.

